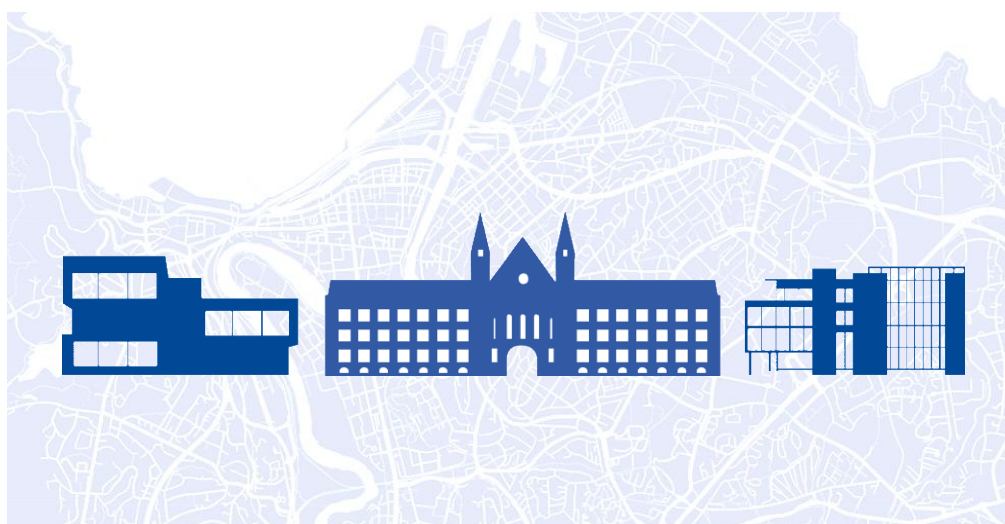

Veikart fremtidens bibliotek.

Trondheim desember 2024

NTNU
Norges
teknisk-naturvitenskapelige
universitet

Veikart fremtidens bibliotek

Veikart fremtidens bibliotek.....	2
Sammendrag.....	3
1. Bakgrunn og mandat for arbeid	4
1.1 Bakgrunn for arbeidet, mandat og deltagelse	4
1.2 Om prosessen for arbeidet og rapporten.....	4
2. Om Universitetsbiblioteket	5
2.1 Litt om Universitetsbibliotekets historie	5
2.2 Universitetsbiblioteket i dag	6
2.3 Brukere og bibliotekets rolle.....	7
2.4 Tjenester ved Universitetsbiblioteket	8
2.5 Besøksstall	10
2.6 Brukerundersøkelser	11
2.7 Universitetsbibliotekets arealer.....	12
3. Utfordrings- og mulighetsbildet	13
3.1 Gregersen-utvalget: Fremtidens bibliotek	13
3.2 Campusutvikling.....	14
3.3 Endring i tjenestene ved UB	15
3.4 Økonomisk situasjon	15
4. Konsepter Universitetsbiblioteket	16
4.1 Ulike konsepter bibliotek/bibliotekkonsepter?	17
4.2 Internasjonale trender	19
5. Biblioteksmodeller	20
5.1 Premisser, kriterier og forutsetninger	20
5.2 Forslag til ulike modeller	22
5.3 Vurdering av modellene	23
6. Anbefalinger	30
6.1 Tidslinje.....	31
Vedlegg.....	32

Sammendrag

Nasjonale og internasjonale trender viser at universitetsbibliotekene er i utvikling og står overfor flere endringer. Den største endringen handler om økt grad av digitalisering. Utviklingen går i retning av færre boksamlinger og flere digitale kilder. Det stilles også andre krav til kompetanse og tjenester bibliotekene skal levere. Det betyr andre behov, men også muligheter knyttet til struktur og utforming av de fysiske bibliotekene.

Det er studentene som hovedsakelig benytter de fysiske bibliotekene, mens de ansatte i større grad benytter digitale tjenester. I den fysiske utformingen av bibliotekene vektlegges derfor studentenes læringsmiljø i større grad og spesielt attraktive studentarbeidsplasser.

Universitetsbiblioteket ved NTNU (UB) har de senere årene fulgt den digitale utviklingen og gjort flere endringer gjennom digitalisering av tjenestene. Det er derimot ikke gjort særlige endringer i den fysiske strukturen og tjenestetilbudet. Av flere årsaker er det nå behov for, men også en mulighet til å se på den fysiske strukturen.

I 2019 skrev Gregersen-utvalget rapporten «[Fremtidens bibliotek – rolle og tjenester](#)». Rapporten inneholder flere anbefalinger som det er behov for å følge opp, bl.a. knyttet til fysiske bibliotek og tjenestenivå. Endringer i tjenestenivået som følge av økt grad av digitalisering understøtter behovet og muligheten for å se på den fysiske strukturen og tjenestetilbudet. Den økonomiske situasjonen er også endret. Det er reduserte økonomiske rammer samtidig som kostnader til husleie og litteratur går opp. Samlet må UB redusere langtidsbudsjettet for 2025 – 2028 med 25 - 30 mill. kroner. Det er derfor nødvendig for UB å gjøre endringer i den fysiske strukturen for å oppnå en bærekraftig økonomi. Samtidig pågår det stor utvikling av NTNUs campuser, som vil medføre endringer for den helhetlige strukturen på UB.

For å rede grunnen for et fremtidsrettet og økonomisk bærekraftig universitetsbibliotek satte rektor våren 2024 ned en arbeidsgruppe som skulle utarbeide et veikart for fremtidens bibliotek. Veikartet skal gi anbefalinger til fordeling av UBs fysiske bibliotek, samt hvilket tjenestenivå og hvilken kategori de fysiske bibliotekene skal ha.

I utarbeidelsen av veikartet er det tatt utgangspunkt i Gregersen-utvalgets rapport, endring i tjenestene, det økonomiske bildet for UB og campusutvikling.

Arbeidsgruppen har utarbeidet fire biblioteksmodeller (A til D), i tillegg til dagens modell (modell 0). I utarbeidelsen av modellen er det definert premisser og kriterier som er lagt til grunn. Fra modell A til D består forskjellen i gradvis flere samlokaliseringer av fysiske biblioteker og høyere tjenestenivå i de bibliotekene som gjenstår.

I anbefalingen av modell har arbeidsgruppen lagt vekt på at fremtidig modell skal være økonomisk bærekraftig, den skal legge til rette for at UB kan levere de tjenestene de skal forvalte, den skal bidra til et sterkt arbeidsmiljø, samtidig som at læringsmiljø og tjenestenivå skal kunne ivaretas for både studenter og ansatte ved NTNU. Modellene er også i takt med NTNUs campusutvikling.

Arbeidsgruppen anbefaler modell B. I modell B er knutepunktbibliotekene prioritert, samt Marinbiblioteket på grunn av kriteriet tilgjengelighet og avstand. Videre anbefaler arbeidsgruppen at det gis nye navn til bibliotekene som er nøytrale med tanke på fagmiljø når modell er besluttet, at det videreføres studentarbeidsplasser ved de lokasjonene det ikke vil være bibliotek, at det gjøres en risikovurdering før beslutning tas og at det sikres ressurser til flytteprosesser.

Den foreslått tidslinje bygger på premisser med noe usikkerhet knyttet til campusutvikling.

1. Bakgrunn og mandat for arbeid

1.1 Bakgrunn for arbeidet, mandat og deltagelse

UB står overfor flere endringer og utfordringer, samtidig som det nå finns et mulighetsrom for utvikling og det er behov for et veikart for fremtidens bibliotekstruktur.

Siden opprettelsen av UB har det skjedd flere endringer, men etter opprettelsen av NTNU og senere fusjoner er den fysiske bibliotekstrukturen i liten grad endret. Det har likevel vært en stor endring i tjenestene. Bl.a har bibliotekstjenester og -ressurser blitt digitalisert, og bruken av tjenestene har endret seg tilsvarende. I 2019 skrev Gregersen-utvalget rapporten «[Fremtidens bibliotek – rolle og tjenester](#)». Rapporten inneholder flere anbefalinger som det er behov for å følge opp, bl.a. knyttet til fysiske bibliotek og tjenestenivå. Det pågår også utvikling av NTNUs campuser som vil få betydning for UB, men som også er et viktig mulighetsrom for endring og utvikling. Samtidig er den økonomiske situasjonen blitt strammere. Samlet må UB redusere langtidsbudsjettet for 2025 – 2028 med om lag 30 mill. kroner. Dette krever endringer, fortrinnsvis gjennom endringer i fysisk struktur og bedre utnyttelse av ressursene for en mer bærekraftig økonomi. UB har redusert årsverkrammen fra 135 årsverk i 2018 til 112 årsverk i 2023 for å håndtere kostnadsøkninger på husleie og litteratur. Det legges derfor til grunn at årsverksrammen holdes stabil i veikartperioden.

Med bakgrunn i dette satte rektor derfor våren 2024 ned en arbeidsgruppe som skal utarbeide et veikart for den fysiske bibliotekstrukturen ved NTNU i perioden 2024-2030. Veikartet skal gi anbefalinger til fordeling av UBs fysiske bibliotek, samt hvilket tjenestenivå og hvilken kategori de fysiske bibliotekene skal ha. I veikartet skal bibliotekets fysiske struktur sees i sammenheng med det digitale tjenestetilbudet og infrastruktur. Arbeidet skal også bidra til å gi ansatte og brukere økt forutsigbarhet knyttet til framtidig drift og utvikling av UB.

Det er lagt vekt på bred representasjon i arbeidsgruppen og følgende har deltatt:

- Tine Hestbek, dekan SU-fakultetet (leder for arbeidsgruppen)
- Gina Kristine Stehen Aarheim, Studentdemokratiet
- Guro Korsnes Kristensen, instituttleder HF
- Geir Egil Dahle Øien, professor IE, senterleder SEED, rådgiver Avdeling for utdanning
- Sigurd Eriksson, Universitetsbiblioteket
- Gustav Svihus Borgersen, Universitetsbiblioteket og tillitsvalgt
- Una Ersdal, Universitetsbiblioteket
- Sekretariat: Aina Nedal, rektors stab

1.2 Om prosessen for arbeidet og rapporten

Det er gjennomført fem møter i arbeidsgruppa i løpet av høsten 2024. Arbeidet har ledet frem til denne rapporten, «Veikart fremtidens bibliotek».

Rapporten vil legges frem for rektoratet, dekanmøtet, biblioteksråd, UB, Administrativt lederutvalg, Utdanningsutvalget, Forskningsutvalget, SESAM, LOSAM og Læringsmiljøutvalget. Arbeidet har også vært lagt frem for dekanmøtet underveis i arbeidet. Rapporten vil sendes på høring til fakultetene, Vitenskapsmuseet og avdelingene i Fellesadministrasjonen (FA) før det fattes en beslutning knyttet til veien videre.

Rapporten gir først en beskrivelse av UB i dag, av utfordringsbildet og av ulike bibliotekskonsepter. Deretter beskrives forslag til ulike modeller. Til slutt gis det noen anbefalinger til/for veien videre, inkludert til anbefalt modell.

2. Om Universitetsbiblioteket

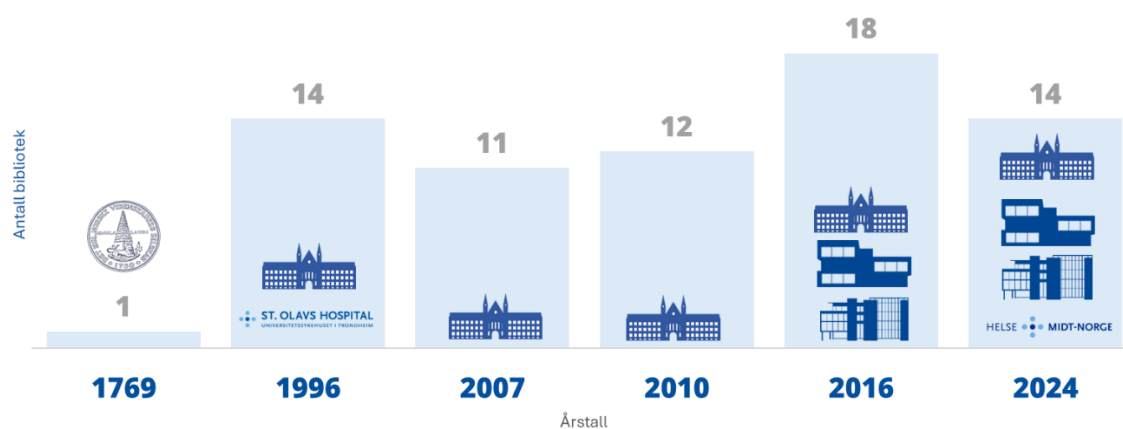
2.1 Litt om Universitetsbibliotekets historie

UB har røtter tilbake til Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs (DKNVS) bibliotek fra 1768 og er dermed det eldste vitenskapelige biblioteket i Norge. Gunnerusbiblioteket ligger fremdeles dels i Det Kongelige Norske Videnskabers selskabs opprinnelige lokaler på Kalvskinnet.

Derfra vokste det frem flere boksamlinger ved ulike institusjoner for forskning og høyere utdanning i Trondheim.

Ved opprettelsen av NTNU i 1996 etableres Universitetsbiblioteket i Trondheim (UBiT). Da samles tre fagbiblioteker¹; Norges tekniske universitetsbibliotek², Universitetsbiblioteket i Trondheim (etablert 1974)³ og Medisinsk bibliotek og informasjonscenter (1948). I tillegg fantes uformelle instituttbiblioteker og boksamlinger rundt omkring.

Siden har organisering av og antall bibliotek vært i stadig endring både gjennom opprettelser, samlokaliseringer og nedleggelse (figur 1).

Figur 1: Utvikling i antall bibliotek siden opprettelsen i 1768 og viktige hendelser.

Av større endringer kan det nevnes at NTNU i 2007 inngikk en samarbeidsavtale med St. Olavs hospital om bibliotek tjenester. Det faglige biblioteket på sykehuset ble avviklet, og medisinsk bibliotek tok over ansvaret for denne brukergruppen. I 2010 skiftet Universitetsbiblioteket i Trondheim navn til NTNU Universitetsbiblioteket. I 2016 inngår NTNU fusjonen med Høgskolen i Gjøvik, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Høgskolen i Ålesund. Bibliotekene ved de tre høyskolene, biblioteket i Ålesund, Gjøvik og fem avdelingsbiblioteker ved HiST ble da innlemmet i NTNU Universitetsbibliotek. I 2024 inngikk Universitetsbiblioteket en samarbeidsavtale med Helse Midt- Norge Regionalt Helseforetak. Avtalen inkluderer en stor brukergruppe av ansatte.

¹ Lie, K., Husby, O., & Forthun, J. K. B. (2014). *NTNU Universitetsbiblioteket 100 år! : arkiv-versjon av et jubileumsnettsted* (p. 325). NTNU Universitetsbiblioteket.

² Består av NTHs hovedbibliotek (1912) og Arkitekt- og byggbiblioteket (1961) og Kjemibiblioteket (1967), Fakultetsbiblioteket elektro og tele og Fakultetsbiblioteket maskin – varmeteknikk (1965) og Fakultetsbiblioteket maskin – verkstedteknikk .

³ Består i 1996 av DKNV på Kalvskinnet (1768), Lade (1922) og Rosenborg (1960), Dragvoll (1978), Marinbiblioteket (1979), Musikkbiblioteket (1984), Biblioteket Kunstakademiet (1988).

2.2 Universitetsbiblioteket i dag

Om bibliotekene

UB har i dag 13 fysiske biblioteker og ett fellesmagasin (Dora). Hovedaktiviteten er i Trondheim med 11 fysiske biblioteker og fellesmagasin (figur 2), videre er det ett bibliotek i Gjøvik og ett i Ålesund. «Det virtuelle bibliotek» er tilgjengelig uavhengig av sted.

Figur 2: Oversikt over de fysiske bibliotekene.

Ansatte ved Universitetsbiblioteket

Det er per i dag 112 ansatte ved UB fordelt på fem seksjoner:

- Bibliotek, kunnskapssted og inspirasjon
- Forskningsstøtte, data og analyse
- Undervisning og læringsstøtte
- Ressurser og digitale tjenester
- Spesialsamlinger

Biblioteksråd

I 2022 opprettet rektor ved NTNU et biblioteksråd. Biblioteksrådet skal sikre en strategisk faglig forankring og videreutvikling av UBs tjenester. Biblioteksrådet ledes i dag av rektor.

Litteraturutvalg

I 2023 ble det opprettet et litteraturutvalg med mandat fra biblioteksrådet som skal bidra til å sikre at NTNU utnytter budsjettet til litteratur og publiseringskostnader så effektivt, og med så god forankring i den faglige aktiviteten, som mulig. Litteraturutvalget består av faglige representanter fra HumSam (2), Livsvitenskapene (2), og Realfag og teknologi (3). Utvalget ledes av bibliotekdirektør.

2.3 Brukere og bibliotekets rolle

UBs brukere består i dag av om lag 43 900 studenter og over 9100 ansatte ved NTNU, og 21 600 ansatte ved Helse Midt-Norge RHF. Samlet utgjør dette om lag 74 600 brukere. I tillegg er alle bibliotekene åpne for publikum.

Bibliotekene har en sentral rolle ved NTNU og er en viktig del av knutepunktene. Bibliotekene ansees for å være universitetets hjerte, et bidrag til å skape faglig identitet og en viktig funksjon for både studenter og ansatte.

Kvalitetsprinsipp - samlende

I henhold til Kvalitetsprogram for NTNUs campusutvikling⁴ er ett av kvalitetsprinsippene at campus skal være samlende. Et viktig kriterium for en samlende campus er at fagmiljøer samles, er konsentrert og har synlige og lett tilgjengelige møteplasser. Biblioteket kan medvirke til å styrke og legge til rette for faglig og sosial samling, både for studenter og ansatte innen samme fagområde, men også på tvers, samt til å etablere felles faglige og sosiale arenaer som bidrar til felles kultur og identitet på tvers av fagmiljøene.

Biblioteket som funksjon for studentene og læringsmiljøet

Det er i hovedsak studentene som bruker det fysiske biblioteket. Biblioteket er derfor en viktig arena for studentenes læringsmiljø og for studentvelferd.

Bibliotekets betydning for læringsmiljø handler om å legge til rette for tjenester knyttet til det fysiske, psykososiale, pedagogiske og digitale læringsmiljøet⁵, men også studentvelferdstjenester. Det er spesielt studentarbeidsplassene i bibliotekene som er viktige for studentene, og som er mye brukt. Dette gjenspeiles i de stabilt høye besøkstallene (kap. 2.5). Studentene benytter seg også av andre tjenester som f.eks. utlån. I tillegg er bibliotekene en nøytral sone for studentene.

Å legge til rette for et godt læringsmiljø for studentene er viktig da det bidrar til både trivsel og god psykososial helse som videre bidrar til god læring og et godt læringsutbytte.

Bibliotekets som funksjon for de ansatte

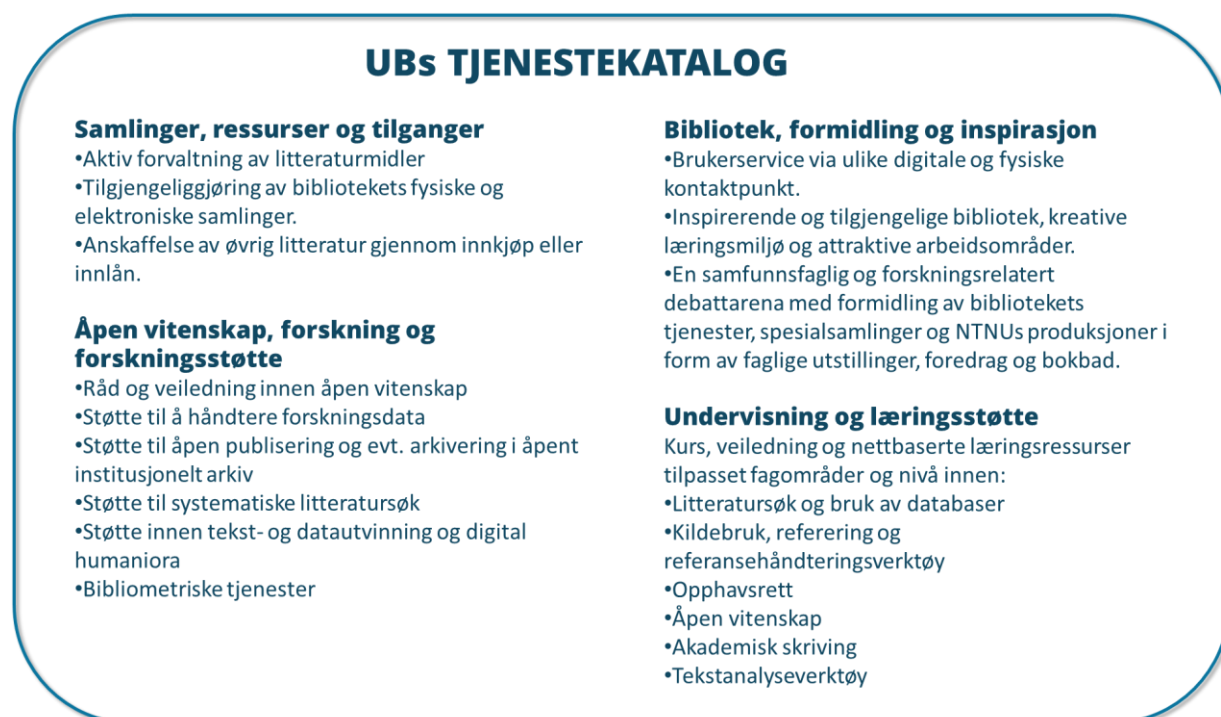
Biblioteket har en viktig rolle overfor de ansatte ved å støtte og tilby bibliotekstjenester de ansatte har behov for. De ansatte bruker biblioteket i større grad gjennom avanserte støttetjenester og fjerntlån, og i mindre grad gjennom fysisk bruk. Tilgang til boksamlinger er viktig for de ansatte og for fagmiljøenes identitet.

⁴ [NTNU Kvalitetsprogram 20160701.indd](#)

⁵ [Læringsmiljøutvalget - LMU - Kunnskapsbasen - NTNU](#)

2.4 Tjenester ved Universitetsbiblioteket

UB leverer tjenester innen flere områder som vist under (figur 3). I all hovedsak tilbys tjenestene digitalt, men noen tjenester tilbys også fysisk.

Figur 3: Oversikt over UBs tjenesteområder og hvilke tjenester som inngår i de ulike områdene.

Fysisk og digital kontaktflate

UBs biblioteker har både en fysisk og en digital kontaktflate; fordi bibliotekene har en fysisk og digital skranke, men også fordi man kan gjøre bestillinger digitalt, stille spørsmål via det virtuelle bibliotek og delta på kurs digitalt.

De fleste fysiske skrankene har betjent åpningstid fra kl. 10:00 til 17:00 (el 18:00). Bibliotekene er også tilgjengelige for studenter og ansatte ved NTNU ut over betjeningstiden, i tidsrommet mandag til søndag fra kl 06:00 til 24:00. Dette inkluderer også de digitale skrankene, mens digitale henvendelser kan sendes NTNU hjelp uavhengig av åpningstid.

Henvendelser

Antall henvendelser i skranken(e) varierer mellom bibliotekene og påvirkes av antall studenter, ansatte og fagmiljøer med tilhørighet til de enkelte bibliotekene (figur 4). For eksempel er det flest henvendelser ved biblioteket på Dragvoll, og like mange ved bibliotek for medisin og helse som Real FAGbiblioteket, mens Real FAGbiblioteket har mest besøk (figur 7).

UBs egne tellinger fra 2023 viser at 78% av henvendelsene er fra studenter, 17 % fra ansatte og 5 % fra eksterne.

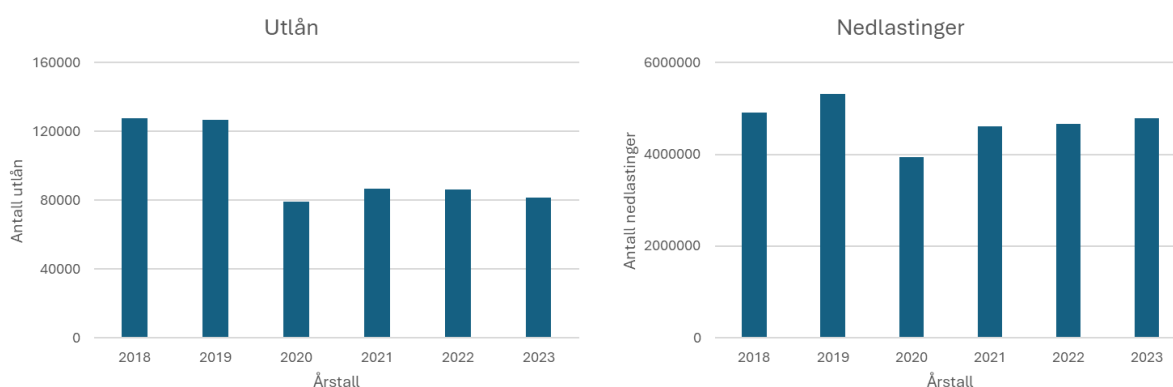
Figur 4: Antall henvendelser i de fysiske skrankene ved de ulike bibliotekene i 2023 (Kilde: UB).

Litteratur og ressurser

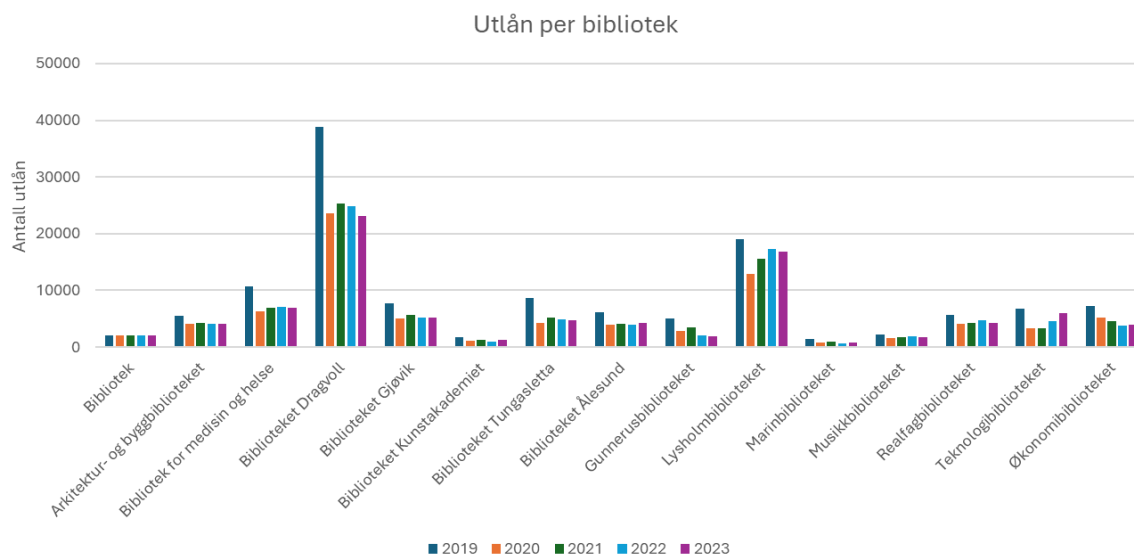
UB hadde i 2023 om lag 81 500 utlån. Antall utlån har i perioden 2018 til 2023 gått ned fra 128 000, dvs om lag 36 % (figur 5, og vedlegg V1). Behovet for bibliotekstjenester, inkludert fysisk utlån, varierer mellom bibliotekene (figur 6) og henger sammen med at det er forskjeller mellom fagene og ulike krav i studiene.

Grunnet forlagenes prismodeller er det foreløpig begrenset digital tilgang til norsk faglitteratur.

Antall nedlastinger av artikler har variert noe i perioden 2018-2023, men er om lag det samme i 2023 som i 2018 på ca. 4,8 mill. (figur 5).

Figur 5: Antall utlån og nedlastninger ved UB i perioden 2019 – 2023 (Kilde: Nasjonalbiblioteket).

Figur 6: Antall utlån per bibliotek i perioden 2019 til 2023 (Kilde: UB)

Kurs, undervisning og formidling

UB gjennomfører også kurs, undervisning og har en viktig rolle i formidling.

I 2023 gjennomførte UB om lag 380 kurs for til sammen ca 10 800 deltagere. Dette utgjorde nesten 690 undervisningstimer gitt av ansatte ved UB. Av disse kursene er noen digitale, og noen er tilpasset fagmiljøene. For etterspørsel etter kurs per fakultet og deltagere per kurs, se vedlegg V2.

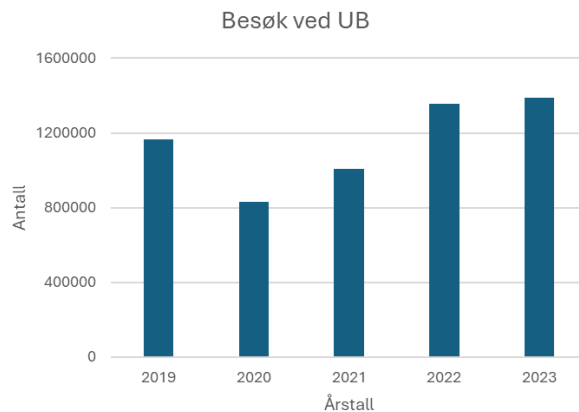
Veiledningstilbudet fra UB er omfattende og favner blant annet systematiske søk, litteratursøk, referansehåndtering og teknisk hjelp. Dette tilbys både fysisk og digitalt, som drop-in og i form av forhåndsbestilte veiledningsøkter.

UB arrangerer også om lag 100 små og store arrangementer i året, som lunsjforedrag, samt at det er stor utstillingsaktivitet, ulike studentvelferdsaktiviteter, tematiske utstillinger av litteratur og ressurser.

2.5 Besøkstall

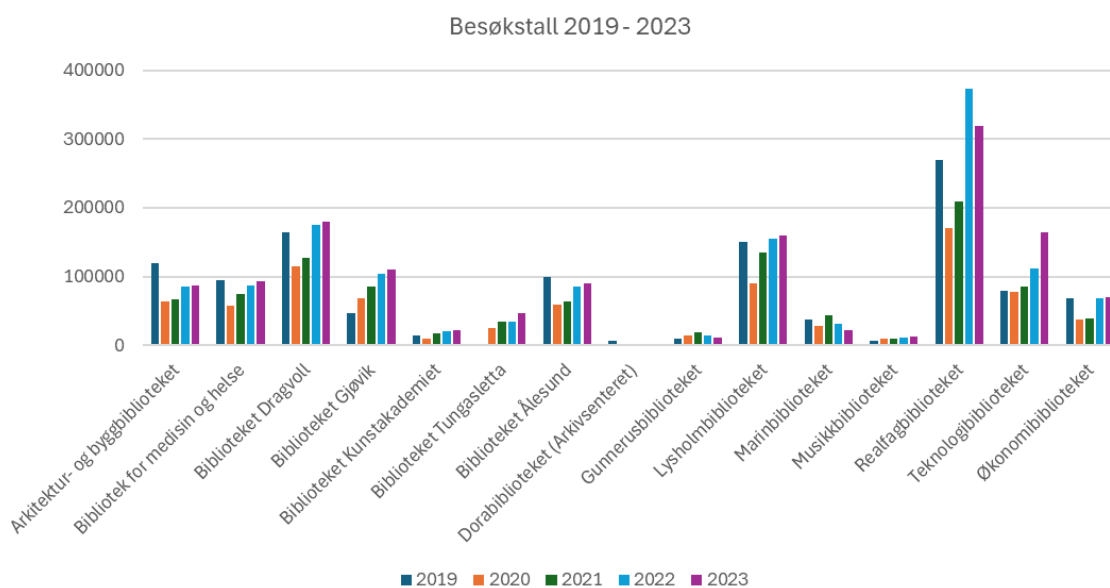
Besøkstallene for UB holder seg generelt godt (figur 7). Dette henger sammen med at studentarbeidsplassene i bibliotekene er attraktive og mye brukt.

Bibliotekene hadde noe lavere besøkstall for 2020 og 2021, noe som forklares naturlig av pandemien, og i 2022 og 2023 var besøkstallene tilbake til normalen og høyere enn i 2019.

Figur 7: Besøksstall ved NTNU UB i perioden 2018 – 2023 (Kilde: Nasjonalbiblioteket).

Besøksstallene for de ulike bibliotekene varierer (figur 8 og vedlegg V3). Besøksstallene påvirkes av flere faktorer som bl.a. fagmiljøene bruksmønster og faglige profil, samt antall studenter og ansatte med tilknytning til de enkelte campusene. I tillegg har andel studentarbeidsplasser i biblioteket betydning.

Figur 8: Besøksstall ved de ulike bibliotekene i perioden 2019 – 2023 (Kilde: UB).

2.6 Brukerundersøkelser

Det er gjennomført flere brukerundersøkelser knyttet til UBs tjenester. Brukerundersøkelsene viser at brukerne jevnt over er godt fornøyd med bibliotekene, tjenestene og servicenivået.

Studiebarometeret fra 2021 viste at studentene var svært tilfreds med bibliotek og bibliotekstjenester ved NTNU med en skår på 4,2 på en skala fra 1 til 5, og dette var det enkeltspørsmålet som fikk nest høyest skår i vurderingen.

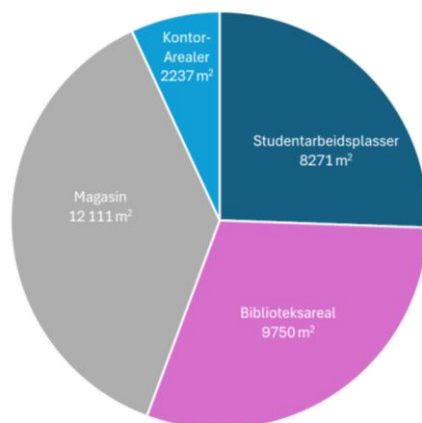
En brukerundersøkelse gjennomført ved UB, hvor studenter og ansatte rangerer betydning av tjenester, viser at de har litt ulike behov (vedlegg V4). De tre viktigste områdene er likevel de samme og handler om støtte til bruk av KI-verktøy, plagiat og siteringsskikk, kildehenvisninger og referansestiler, men de er prioritert i ulik rekkefølge.

Brukerundersøkelser knyttet til fysisk og digital skranke viser at det er forskjell i hvilke tjenester som brukes mest fysisk og digitalt. I fysisk skranke er det flere spørsmål om utlån, samlinger og tilgang (60%) enn ved digital skranke (22%). Brukerne av fysisk skranke er mer opptatt av å få hjelp til å finne bøker og å stille mer generelle og praktiske spørsmål. Studentene er fornøyd med den hjelpen de får der, og de ønsker en skranke med mulighet for å få hjelp.

I digital skranke er det tjenesten veiledning, referanser og litteraturlister som brukes mest (65 %), mens tilsvarende tjeneste brukes lite i fysisk skranke (10 %). Det er lav trafikk i den digitale skranken sammenlignet med den fysiske. En digital skranke oppleves som tilgjengelig, men ikke nødvendigvis som en lavterskeltjeneste. Fysiske skrankemøter oppleves som mer lavterskel. Konteksten er mer synlig og kjent og gir bedre muligheter for brukere til å forberede seg. Samtidig er brukerne av digital skranke fornøyd med den hjelpen de får, mens ikke-brukere uttrykker mer skepsis mot å henvende seg til digital skranke.

2.7 Universitetsbibliotekets arealer

Arealene til UB utgjør i dag 28 964 m². Arealene er fordelt på studentarbeidsplasser, biblioteksarealer, magasiner og kontorarealer (figur 9, og vedlegg V5 for arealfordeling for de enkelte bibliotekene).

Figur 9: Arealene biblioteket disponerer er fordelt på studentarbeidsplasser, biblioteksarealer, magasiner og kontorarealer (Kilde: NTNU Eiendom).

Studentarbeidsplassene utgjør bibliotekets åpne arealer. Studentarbeidsplassene regnes ikke med i bibliotekets arealoversikt, men er en del av biblioteket for brukerne. I 2022 ble 8271 m² til studentarbeidsplasser overført til Avdeling for utdanning, som nå har ansvar for alt av læringsarealer, med mål om en helhetlig fordeling og utvikling av NTNUs studentarbeidsplasser. Biblioteket betaler ikke husleie for disse arealene, men har fortsatt et oppfølgingsansvar.

Biblioteksarealene er bibliotekets åpne arealer som ikke er studentarbeidsplasser. Arealene utgjør 9750 m². Her er det boksamlinger, myldreareal, selvbetjening og formidling- og

undervisningsaktivitet. I tillegg har UB utviklet og drifter flere innovative læringsarealer som [Makerspace](#), [KUBA – et rom for anatomi](#), [VRLab Dragvoll](#) og Web- og podcastrom.

[Magasinene](#) er de arealene hvor biblioteket lagrer dokumenter. De utgjør 12 111 m² lukkede arealer på 11 fysiske bibliotek. Dorabiblioteket og Gunnerusbiblioteket utgjør 8214 m² av disse arealene. Biblioteket Dragvoll og Teknologibiblioteket har også samlinger i magasin på til sammen 2689 m².

Biblioteket har 2237 m² i [kontorarealer](#). Dette omfatter kontorer, møterom, lunsjrom og lignende. Men også bokbinderi, digitalisering- og konserveringsverksteder.

3. Utfordrings- og mulighetsbildet

De tradisjonelle bibliotekene utfordres av flere faktorer som kommer til å påvirke hva fremtidens bibliotek vil og bør levere av tjenester. Samtidig gir dette også muligheter til å utvikle bibliotekene. Dette kapittelet gir en beskrivelse av utfordrings- og mulighetsbildet.

Som beskrevet i kap 1.1 og i mandatet legger vi Gregersen-utvalgets rapport «[Fremtidens bibliotek – rolle og tjenester](#)» (kap. 3.1) til grunn for dette arbeidet. Gjennom NTNUs pågående arbeid med campusutvikling (kap. 3.2) er det nå muligheter for å realisere noen av de gitte anbefalingene i rapporten knyttet til utvikling av fysisk struktur og tjenestenivå i bibliotekene. I tillegg påvirker digitalisering behovet for ulike tjenester ved bibliotekene (kap. 3.3). Dessuten setter økonomien rammer for bibliotekenes tjenestetilbud (kap. 3.4).

3.1 Gregersen-utvalget: Fremtidens bibliotek

I rapporten «[Fremtidens bibliotek – rolle og tjenester](#)» levert av Gregersen-utvalget ble det gitt flere anbefalinger.

Blant annet ble det anbefalt at «UB fremdeles skal forvalte fysiske samlinger, men på færre lokasjoner enn i dag, og at det bør etableres bibliotekstjenester uten fysiske samlinger på utvalgte steder». UB skal videre være et sentralt element i NTNUs knutepunkter, med tilknyttede flerbruksarealer som blant annet bør inneholde arbeidsplasser for studenter».

Rapporten peker også på endringer i behov når det gjelder bibliotekstjenester med bakgrunn i digitaliseringen av litteraturressursene: «UB skal i stor grad tilby digitale tjenester som anskaffelse og forvaltning av digital litteratur, lagring og søk i digitale forskningsdata, veiledning om bruk av bibliotekstjeneste som digitale kurs og lignende.»

Det gis også anbefalinger knyttet til grenseflater og samarbeid mot andre enheter ved NTNU og andre brukertjenester innen forskning, utdanning, innovasjon og formidling. Det inkluderer blant annet samarbeid om lagring av forskningsdata og samarbeid med forskning om kompetanse og ulike kurs i «bruk av litteratur og data i forskning og gi ferdigheter i publisering». Innen utdanning skal UB tilby undervisningsmoduler som lærer studentene «bruk av litteratursøk og datasøk, kildekritikk og referansehåndtering». Innen innovasjon, skal «UB tilby kompetanse i patentsøk og litteratursøk».

Anbefalingene i rapporten er i tråd med internasjonale trender og påvirkninger på hvordan bibliotekstjenester kan og bør leveres. I hovedsak handler den største endringen om teknologisk endring, og overgang fra trykte kunnskapskilder til digitale kilder. Det har ført til en økning i mengde litteratur og tilgangen til kunnskapskilder. Dette gir mange muligheter, men stiller også

nye krav som gjenfinningssystemer, kvalitetssikring av kilder, databehandling osv., hvilket igjen stiller krav til ny digital kompetanse.

Trendene vil gi en dreining av bibliotekenes tjenester mot:

- Økt kompetanse og ressurser til forhandlinger, avtalehåndtering, tilgangskontroll og oppfølging av avtaler
- Økt støtte i forskningsprosessene
- Økt støtte til og veiledning i data management
- Økt støtte til bibliometriske analyser og forskningsformidling
- Økt behov for veiledning og undervisning i informasjonssøking, kildekritikk og referansehåndtering og bruk av digitalt materiale (digitale kunnskapskilder)
- Økt behov for tilgang til fysiske rom og fasiliteter, som understøtter nye lærings- og forskningsprosesser
- Fortsatt, men avtagende tilgang til fysiske materialer, men økt fokus på digitalisering av materiale

I samsvar med anbefalingene fra Gregersen-utvalget har UB siden juni 2022 vært tjenesteorganisert, hvor tverrfaglige team er ansvarlig for å utvikle og levere tjenester som i hovedsak er uavhengig av sted. UB har i dag en organisasjonsstruktur som er tilpasset de endringene som påvirker bibliotekstjenestene. I 2024 ble Tungasletta bibliotek samlokalisert med Bibliotek for medisin og helse, men ut over det er fysisk bibliotekstruktur i mindre grad tilpasset de samme endringene. Arbeidet med veikartet vil være et viktig bidrag i å etablere en ny fysisk struktur.

3.2 Campusutvikling

NTNU har stor aktivitet knyttet til utvikling av sine campuser frem til 2030 og vil i tillegg til ordinær campusutvikling ha tre større prosjekter som vil pågå parallelt: NTNU campussamling, Norsk Havteknologisenter og Senter for psykisk helse. I tillegg ble Helgasetr ferdigstilt i 2024.

Denne campusutviklingen vil også få betydning for UB, samtidig som det gir en anledning til å se på den fysiske strukturen.

I forbindelse med campussamling er det planlagt to større fysiske biblioteker på campus Gløshaugen, Hovedbiblioteket og Realfagbiblioteket. Biblioteket på Dragvoll vil lokaliseres sammen med teknologibiblioteket i Hovedbygningen som vil utgjøre Hovedbiblioteket. Hovedbiblioteket vil knyttes til hovedknutepunkt. Det legges opp til to større og tverrfaglige biblioteksenheter med mål om «Ett NTNU» og et best mulig tilbud til studenter og ansatte. Det planlegges ikke for bibliotek i de andre delprosjektene.

Ved Norsk havteknologisenter er det planlagt med arealer for bibliotek, men det er ikke besluttet om det skal være et fysisk bibliotek. Det er ikke planlagt for bibliotek i Senter for psykisk helse og den delen av bibliotekstjenester som er knyttet til fagmiljøet, vil samlokaliseres med Bibliotek for medisin og helse. Biblioteket på Tungasletta ble fra og med 2024 også en del av Bibliotek for medisin og helse i forbindelse med at fagmiljøene flytter til Helgasetr. I tillegg pågår en mulighetsstudie knyttet til plassering av kunstmiljøet, som i dag er lokalisert i Innherredsveien. Det foreligger foreløpig ingen beslutning knyttet til dette.

I forbindelse med campusutvikling og i oppfølging av Gregersen-utvalgets anbefaling, har UB utviklet konsepter for ulike kategorier biblioteker (se kap. 4). Dette veikartet bygger videre på konseptene og er koordinert med arbeid i mottaksprosjektet for campusamling.

3.3 Endring i tjenestene ved UB

Bibliotekenes samlinger og bibliotekstjenester er i stor grad digitalisert, og de fysiske samlingene benyttes ikke like mye lenger. Antall utlån har samlet gått ned med 33 % fra 2019 til 2023 (figur 5, vedlegg 4), og ca. 90 % av utlånene ved bibliotekene skjer via utlånsautomat. Den mest dominerende tjenesten knyttes til nedlastinger av litteratur, og de senere årene har det vært mellom 4,6 og 5,3 millioner nedlastninger årlig (figur 8, vedlegg 4).

UBs tjenestetilbud er i dag i stor grad uavhengig av tid og sted. Gjennom «Det virtuelle biblioteket» tilbys også en førstelinje hjelp og veiledning. Det er også opprettet et eget virtuelt kursrom der de fleste av UBs digitale kurs avholdes. I tillegg er det opprettet en ASK-chatbot som svarer på mange spørsmål.

Besøkstallene er likevel lite påvirket av at bibliotekenes samlinger og tjenester i stor grad er digitalisert. Antall besøkende hos UB har samlet holdt seg på et høyt nivå de senere årene, og besøkstallene var i 2022 og 2023 høyere enn før pandemien (figur 7 og 8, vedlegg V3). Dette støtter opp om de fysiske bibliotekene. Spesielt er studentarbeidsplassene i bibliotekene attraktive og det er bruken av disse som i stor grad utgjør besøkstallene.

3.4 Økonomisk situasjon

UBs budsjett er i 2024 på om lag 324 mill kr. Det inkluderer et litteratur- og publiseringsbudsjett på 160 mill. kr, internhusleie på 50 mill. kr og lønnskostnader på 98 mill. kr. Det legges til grunn en fallende inntektsutvikling i perioden 2025 til 2028, og UBs må redusere kostnadene med anslagsvis 25-30 mill. kroner i denne perioden. Det ligger som premiss at veikartet skal bidra til å redusere UBs driftskostnader gjennom redusert arealbruk, samt legge til rette for en effektiv ressursbruk.

Litteratur- og publiseringskostnader

I det økonomiske utfordringsbildet er det særlig økte kostnader knyttet til husleie, litteratur og publisering som utgjør de store utfordringene. UB har fått betydelig økte kostnader knyttet til litteratur og publisering. I tillegg kommer økte kostnader knyttet til prisvekst og valutakursutvikling over lang tid. Samlet betyr dette at UB må redusere langtidsbudsjettet for 2025 – 2028 med så mye som 25- 30 mill. kroner. Dette er en krevende økonomisk situasjon med stor uforutsigbarhet og risiko over eget budsjett.

Arealbruk og husleiemodell

UB har i dag et samlet areal på 28 964 m² (se kap 2.2.9). Siden 2020 er arealene redusert med 8983 m², hvorav 8271 m² var læringsarealer som ble overført til Avdeling for utdanning. UB betaler husleie for sine lokaler i motsetning til avdelingene i FA. På grunn av økning i internhusleiesatsene økte husleia for UB med 4 mill. kr fra 2023 til 2024 og ligger nå på nærmere 50 mill. kr.

Et dilemma for UB er at bevilgning ikke kompenseres ved realendring av internhusleiesats. Store deler av bibliotekets arealer er innenfor kategorien fellesarealer, dvs. knutepunkter, som skal være et felles gode for NTNU og som i størst mulig grad skal være åpne og tilgjengelige. Normalt beholder leietaker gevinsten ved oppsigelse av arealer, men det gjelder ikke fellesarealer som læringsarealer og knutepunkter.

NTNU-styret har vedtatt etablering av «felles ramme» fra 2025. Store felleskostnader vil da kostnadsføres, og berørte avdelinger vil ikke lenger bære konsekvensene av slike store kostnadsøkninger alene. Men foreløpig er husleie ikke inkludert i «ramme felles».

Årsverksrammen

UB har i perioden fra 2019 til 2023 redusert årsverksrammen fra 129 til 112 årsverk. Dette er i all hovedsak gjort for å håndtere økningene i husleie, litteratur- og publiseringskostnader i samme periode. Samtidig er tjenestetilbudet blitt utvidet, spesielt innenfor områdene åpen vitenskap og forskningsdata.

Kombinasjonen av redusert årsverksramme, økt tjenesteportefølje og opprettholdelsen av mange betjente biblioteker gjør at UB opplever stor arbeidsbelastning samlet sett og for enkeltmedarbeidere, og i tillegg har avdelingen et høyt sykefravær. Små biblioteker med én ansatt er utfordrende og sårbart både med tanke på bemanningsplan og arbeidsmiljø.

Videre

UBs utgifter er fortsatt for høye gitt budsjett og det er behov for å redusere driftskostnader. UB vil selv utarbeide tiltaksplaner med realistiske tiltak, og det må gjøres prioriteringer som sikrer at UBs driftskostnader er økonomisk bærekraftige. Det vil inkludere reduksjon i aktiviteter, tjenester, oppgaver, lønnskostnader og driftskostnader.

Veikartet vil gi anbefalinger til fysisk struktur og tjenestenivå tilpasset UBs framtidige budsjettammer. I arbeidet med veikartet vil faglige og administrative konsekvenser av slike prioriteringer synliggjøres.

4. Konsepter Universitetsbiblioteket

I utviklingen av fremtidens bibliotek er det behov for å se på hvordan UB skal levere bibliotekstjenester i nye rom og former, og for å definere ulike kategorier av fysiske biblioteker tilpasset tjenestene til brukerne. UB utarbeidet derfor våren 2024 ulike bibliotekkonsepter med beskrivelse av hvordan de ulike tjenesteområdene i fysiske biblioteker skal leveres. Det er definert 6 tjenesteområder (figur 10).

De fysiske bibliotekene skal være et kontaktpunkt for hele spekteret av NTNU UBs tjenester, men leverer fysiske tjenester innen 6 tjenesteområder. Målet med de ulike tjenesteområdene er å:

- **Dokumentlevering:** Leverer effektive, tilgjengelige, likeverdige, digitaliserte og miljøvennlige dokumenttjenester
- **Kunnskapssted:** Tilby kreative læringsmiljø og attraktive arbeidsområder.
- **Kontaktpunkt:** Tilby gode kontaktpunkt gjennom strømlinjeformede tjenester og ansatte med god relasjons- og veiledningskompetanse

- **Samlingstilgang:** En levende samling som holdes aktuell, oppdaterte, ryddige og tilgjengelige
- **Formidling:** Tilrettelegge for at biblioteket kan være visningsvindu for aktuell forskning, bibliotekets samlinger og ressurser, NTNU produksjoner, teknologi og innovasjon.
- **Undervisning:** Utvikle og følge opp retningslinjer og verktøy for kurs, undervisning og veiledning som UB tilbyr. Sikre at tilbudet fra UB er samkjørt og godt integrert med fagmiljøene.

Figur 10: De ulike tjenesteområdene ved UB

4.1 Ulike bibliotekkonsepter

Bibliotekene kan kategoriseres etter de fysiske bibliotekene der det leveres tjenester i ulik form og grad, og virtuelle bibliotek der tjenester leveres uavhengig av sted via digitale kontaktpunkt.

Bibliotekene er viktige funksjoner i knutepunktene og en videre kategorisering av de fysiske bibliotekene knyttes derfor til kategorisering av knutepunktene: hovedknutepunkt, knutepunkt og delknutepunkt⁶.

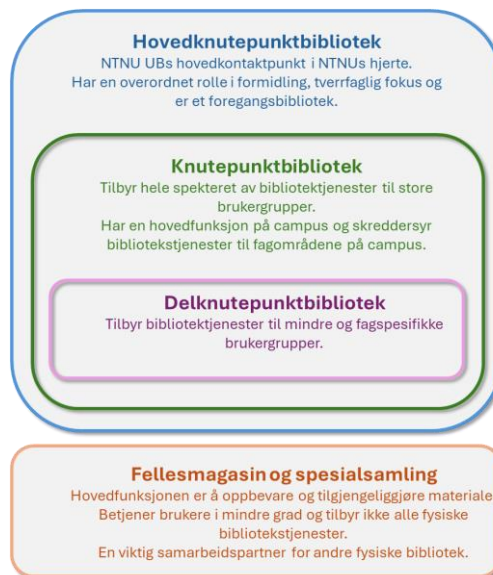
De fysiske bibliotekene kan inndeles i fire kategorier etter nivå for knutepunkt og hvilket nivå av tjenester de leverer: delknutepunktbibliotek, knutepunktbibliotek, hovedknutepunktbibliotek og fellesmagasin og spesialsamling (figur 11). Konseptene bygger på hverandre.

Ved å se på hvordan bibliotekstjenester er til stede i fysiske bibliotek kan bibliotekene få økt synlighet og tilgjengelighet.

I et delknutepunktbibliotek vil det tilbys et grunnnivå av bibliotekstjenester, i knutepunkt-bibliotekene er det et omfattende tjenestetilbud, mens hovedknutepunktbiblioteket vil bygge videre på dette igjen. Fellesmagasin og spesialsamling har en særskilt funksjon i arkivering.

Bibliotekenes tjenesteleveranse for de ulike kategoriene er vist i vedlegg V6.

⁶ Arealkonsept for Campus NTNU: [905ba240-abbc-4533-b9de-e24ac6ed305c](https://doi.org/10.905ba240-abbc-4533-b9de-e24ac6ed305c)

Figur 11: Kategorisering av fysiske bibliotek og tjenester som leveres der.

Delknutepunktbibliotek er et bibliotek som tilbyr bibliotekstjenester til mindre og fagspesifikke brukergrupper. I disse bibliotekene kan det være redusert tilbud og tilgjengelighet på visse bibliotekstjenester. For eksempel vil det ikke være arrangementsvirksomhet i like stor grad som i et knutepunktbibliotek.

Knutepunktbibliotek tilbyr hele spekteret av bibliotekstjenester til store brukergrupper og skal ha høy tilgjengelighet og effektivitet på alle bibliotekstjenester. Det har en hovedfunksjon på campus og skreddersyr bibliotekstjenester til fagområdene på campus selv om det ikke alltid nødvendigvis dekker hele campus.

Hovedknutepunktbibliotek er et bibliotek som har en spesiell funksjon ved NTNU, og som resonnerer med Kvalitetsprogrammets beskrivelse av Knutepunkt som «Universitetets storstue». I tillegg til å levere tjenester på linje med et Knutepunktbibliotek, skal hovedknutepunktbiblioteket ha en overordnet rolle, et tverrfaglig fokus og være et foregangsbibliotek. I et hovedknutepunktbibliotek er flere aktører involvert og til stede i arealene.

Det nye biblioteket i Hovedbygningen er planlagt for denne funksjonen

Fellesmagasin og spesialsamling har en hovedfunksjon i å oppbevare og tilgjengeliggjøre materiale. NTNU UB har store samlinger av fysiske dokumenter det vil være behov for i lang tid fremover. Sammenslåing og flytting av biblioteker vil innebære økt arkivering og behov for bibliotek som har en større leveransefunksjon som et nærmagasin og bestillingsbibliotek til NTNU UBs brukere.

Fellesmagasin og spesialsamling betjener brukere i mindre grad og tilbyr dermed ikke alle fysiske bibliotekstjenester. De har ikke skrankefunksjon, men tilgjengeliggjør arkivmateriale i lesesal. Det er en viktig samarbeidspartner for andre fysiske biblioteker.

Bibliotekstjenester uavhengig av sted

Universitetsbiblioteket har ikke fysiske biblioteker på alle knutepunktene ved NTNU. Universitetsbiblioteket må derfor synliggjøre og tilgjengeliggjøre bibliotekstjenester der biblioteket ikke er fysisk til stede, og være koblet på NTNUs campusutvikling i utforming av knutepunktene.

4.2 Internasjonale trender

Anbefalingene i Gregersen-rapporten er i tråd med internasjonale trender (kap. 3.1). De studiene utvalget viser til står seg fortsatt i dag sammenlignet med nyere studier.

Nyere internasjonale studier er omforent om bibliotekenes utvikling, og at bibliotekenes posisjon fortsatt står sterkt. Pandemien har også bidratt til ny kunnskap om bibliotekenes betydning for studentene. Den satte fart på digitalisering i undervisning. I ettertid ser man betydningen av og en forsterket verdi av ansikt-til-ansikt-møter og fysisk tilstedeværelse på campus. Bibliotekene er viktige arenaer i denne sammenheng og trekkes frem som en nøytral sone⁷. Flere kilder viser også til bibliotekenes positive innvirkning på psykisk helse.

Bibliotekenes rolle som dynamiske, sosiale steder samtidig som det er en økende grad av digitalisering krever endring både i bibliotekenes tjenester og av de fysiske lokalene⁸. Bibliotekene skal både ha fysisk nærhet, tilgjengelighet, sosiale funksjoner og fleksible fysiske lokaler, og skal dessuten tilby sosiale læringssoner og rom for konsentrasjon og skjerming. Men det stilles også krav til teknologisk infrastruktur, lengre åpningstider, innbydende arealer, universell utforming og inkludering⁹. Det forventes også at bibliotekene skal spille en mer aktiv rolle i studentvelferden på campus¹⁰.

Det er nå særlig fokus på læring i bibliotekene¹¹. Biblioteket er en arena der det etableres gode studievevaner og studier viser at studentene påvirkes av hverandres handlings- og bruksmønstre i kollektive rom selv om de jobber individuelt. Etablering av gode studievevaner har en synergisk effekt i godt fungerende biblioteklokaler. Å sitte i et kollektivt rom, som likevel innbyr til individuelt arbeid og konsentrasjon, utgjør en trygghet i fellesskapet¹².

Bibliotekene har også en viktig rolle i håndteringen av et mer hybrid fag-, forsknings- og studiemiljø. I dette ligger åpen vitenskap, datahåndtering og -kuratering. For å imøtekomme brukernes forventninger til et mer digitalisert læringsmiljø må det tilbys smidigere og stedsuavhengig tjenestelevering¹³.

Utviklingen går i retning av samling av biblioteker til nye tverrfaglige bibliotekstrukturer. Det er et økende behov for mer spesialisert kompetanse knyttet til datadrevne tjenester, åpen vitenskap og publisering i bibliotekene. Det er større behov for samarbeid mellom fag- og forskningsmiljøene og fagbibliotekene, og bibliotekene er i stigende grad en samarbeidspartner innen enkelte tjenesteområder, mer enn en støttefunksjon⁸.

⁷ Cox, A. (2023). «Factors Shaping Future Use and Design of Academic Library Space». *New Review of Academic Librarianship* 29(1):33–50. doi: 10.1080/13614533.2022.2039244.

⁸ Schlak, T., Corall, S., & Bracke, P. (2024). «The Social Future of Academic Libraries: New Perspectives on Communities, Networks, and Engagement». Facet Publishing

⁹ Lotfy, MW., Kamel, S., Hassan, DK. & Ezzeldin, M. (2022). «Academic libraries as informal learning spaces in architectural educational environment». *Ain Shams Engineering Journal* 13(6):101781. doi: 10.1016/j.asej.2022.101781.

¹⁰ Bussell, H. (2021). «Students Experience Cognitive and Emotional Responses to Academic Library Spaces». *Evidence Based Library and Information Practice* 16(3):149–51. doi: 10.18438/ebtip29988.

¹¹ Cox, J. (2018). «Positioning the Academic Library within the Institution: A Literature Review». *New Review of Academic Librarianship*. 24(1): 217–241. doi: 10.1080/13614533.2018.1466342

¹² Bedwell, L., Banks C. *Seeing Through the Eyes of Students: Participant Observation in an Academic Library Partnership: the Canadian Journal of Library and Information Practice and Research*, vol. 8, no. 1 (2013)

¹³ Appleton, L. (2022). «Trendspotting - Looking to the Future in a Post-Pandemic Academic Library Environment». *New Review of Academic Librarianship* 28(1):1–6. doi: 10.1080/13614533.2022.2058174

5. Biblioteksmodeller

I dette kapittelet foreslås det ulike modeller for UBs fysiske biblioteker og tjenestenivåer, samt en vurdering av disse. I utarbeidelsen av modellene er det definert premisser og kriterier som skal ligge til grunn for modellene, og det gis først en beskrivelse av dette.

5.1 Premisser, kriterier og forutsetninger

Premisser for veikartet

Til grunn for modellene er følgende premisser lagt til grunn:

- Økonomiske rammer for UB
- Tjenesteområder UB skal dekke
- Læringsmiljø
- Arbeidsmiljø
- Campusutvikling

Det vil være noe usikkerhet fremover til hva som vil være de faktiske **økonomiske rammene** for UB, men det er et premiss at fremtidig modell for UB må realiseres innenfor et strammere budsjett enn dagens modell (kap. 3.4). I den økonomiske analysen av modellene er det lagt til grunn at dagens bemanningsnivå (årsverksrammen) holdes uendret samlet sett, men at UBs driftskostnader påvirkes av modellenes ulike grad av arealeffektivitet.

UB skal utvikle og levere etterspurte tjenester som understøtter NTNUs kjerneområder innenfor gjeldende og fremtidige kostnadsrammer. Det forventes at nye tjenester som inngår i UBs tjenesteansvar som hovedregel må håndteres ved omprioriteringer innenfor UBs ramme. Eksempler på dette er nye tjenester knyttet til støtte i håndtering av forskningsdata og støtte til bruk av KI-verktøy. Det er derfor et premiss at definerte **tjenesteområder** som til enhver tid ligger i UBs ansvar å forvalte ivaretas i ny modell (kap 2.4). Det må også være både fysiske og digitale kontaktpunkter, og det skal leveres tjenester både til studenter og ansatte.

Studentenes **læringsmiljø** er så viktig at det er et premiss at det ivaretas i ny modell. Et godt læringsmiljø bidrar til både trivsel og god psykososial helse som igjen bidrar til et godt læringsutbytte. Studentene utgjør bibliotekenes største brukergruppe, og bibliotekene benyttes i all hovedsak til studentaktivitet, mens øvrige brukergrupper benytter det digitale tjenestetilbudet. Besøkstallene ved bibliotekene er også fortsatt høye og er ikke påvirket av endring i tjenester (kap 2.5). Det at bibliotekene er betjente gir en merverdi for studentenes læringsmiljø, og studentarbeidsplassene er viktige for studentene og er mye brukt. Ansvar for studentarbeidsplassene er overført til Avdeling for utdanning. Det legges som et premiss at denne ansvarsdelingen, antall og kvalitet på studentarbeidsplassene opprettholdes uavhengig av modell. Det legges også som premiss at arealramme for studentarbeidsplasser vil være den samme etter ferdigstilling av campusutviklingsprosjektene som i dag.

Det er også et premiss at ansattes **arbeidsmiljø** skal ivaretas i henhold til arbeidsmiljøloven, og grad av endring må holdes innenfor lovmessige krav. Det er et mål at ny modell skal bidra til et sterkere og bedre psykososialt arbeidsmiljø gjennom at de ansatte jobber i større arbeidsmiljø, og til bedre muligheter for faglig utvikling og større forutsigbarhet med tanke på arbeidssted og oppgaver. Et større arbeidsmiljø vil bidra til redusert sårbarhet, bedre utnyttelse av ressursene og ivaretagelse av tjenestenivå overfor brukerne. 1–2 ansatte ved et delknutepunkt bibliotek vil ikke

kunne levere fysiske bibliotekstjenester like effektivt eller like omfattende som i et knutepunktbibliotek med flere ansatte, og det vil være en større belastning å betjene biblioteket for de ansatte ved små biblioteker. Sammenslåing av fysiske bibliotek vil medføre flyttestrukturer som er ressurskrevende for arbeidsmiljøet. Det er viktig at dette hensyntas.

I [campusutvikling](#) er de fleste store byggeprosjektene besluttet og derfor premiss. Samtidig er det en viss usikkerhet knyttet til enkelte bygg og campuslokasjoner, og det pågår fortsatt mulighetsstudier for samling av Institutt for musikk og plassering av Institutt for kunst- og medievitenskap. Det vil derfor gis anbefalinger basert på tilgjengelig informasjon i dag, og det må tas høyde for at det kan komme endringer som vil kunne påvirke dette.

Bibliotekene er også en arena for tverrfaglige møter som også er et mål i [campusutvikling](#). Tverrfaglig samhandling er også ett av prinsippene i Fremtidens teknologistudier¹⁴ og prioritert utviklingsområde i Fremtidens HUMSAM-studier¹⁵.

Under premisset campusutvikling foreligger det også noen føringer som er lagt til grunn:

- Ved campussamling:
 - Biblioteket på Dragvoll skal flyttes til Gløshaugen og samlokaliseres med Teknologibiblioteket i Hovedbygningen
 - Teknologibiblioteket er definert som et hovedknutepunktbibliotek
 - Realbiblioteket er definert som et knutepunktbibliotek
- Det skal være knutepunktbibliotek ved campus Gjøvik og Ålesund.
- Det foreligger en egen avtale mellom Kunnskapsdepartementet og DKNVS som regulerer at spesialsamlingene ved Gunnerusbiblioteket skal være tilgjengelige på Kalvskinnet. Det er også gjort store investeringer i boktårnet i Gunnerusbygget for å imøtekomme strenge krav til oppbevaring av spesialsamlingene.
- For fellesmagasinene foreligger det særskilte krav til areal og klimakontroll for arkivering som må hensyntas. Samtidig er det utfordringer knyttet til kapasitet og høy husleie.

Kriterier

I utarbeidelse og vurdering av modellene har arbeidsgruppen lagt følgende kriterier til grunn i prioritert rekkefølge:

1. Tilgjengelighet, avstand og brukergrupper
2. Tjenestnivå og ressursbruk
3. Arealbruk
4. Tverrfaglighet
5. Flerbruksperspektiv

[Tilgjengelighet og avstand](#) samt [størrelsen på brukergruppen](#) må sees i sammenheng og er definert som ett kriterium. I dette kriteriet ligger det at rimelig nærhet til fysisk bibliotek er av betydning for både studenter og NTNU-ansatte. Tilgang til et betjent bibliotek, samlingene og tjenestene vil ha betydning for faglig identitet og studentenes læringsmiljø. Samtidig må bibliotekets fysiske struktur sees i sammenheng med at det er et digitalt tjenestetilbud. Konsekvensen av avstand må samtidig sees i sammenheng med størrelse på brukergruppe samt i hvilken grad det finnes et digitalt tjenestetilbud for brukergruppen. Samlet konsekvens vil være

¹⁴ [Fremtidens teknologistudier \(FTS\) - NTNU](#)

¹⁵ [Fremtidens HUMSAM-studier - NTNU](#)

større hvis brukergruppen er stor. Størrelse på brukergrupper, besøkstall og antall henvendelser ved de ulike bibliotekene varierer (figur 4 og 7).

Med kriteriet **tjenestenivå** og **ressursbruk** betyr det at det er et mål at det skal tilbys et høyt tjenestenivå i de fysiske bibliotekene med en bærekraftig ressursbruk. Flere betjente bibliotek vil bety lavere tjenestenivå med gitte ressurser, mens færre betjente bibliotek vil bety et høyere tjenestenivå da ressursene kan utnyttes bedre. Tjenestene kan styrkes, det vil kunne være lengre betjeningstid og det vil være mindre sårbart med betjening. Kriteriet bør sees i sammenheng med kriteriet for tilgjengelighet, avstand og brukergrupper. Det er kostbart med biblioteker med små brukergrupper og det er også sårbart med tanke på bemanning og arbeidsmiljø.

Med kriteriet **tverrfaglighet** betyr det at gjennom å samlokalisere flere biblioteker på tvers av fagområder oppnås også større grad av tverrfaglighet. Bibliotekene kan bidra til økt grad av tverrfaglighet gjennom å samle brukergrupper fra ulike fagmiljøer og gjennom å legge til rette for faglige og sosiale møter, samhandling, felles kultur og identitet for studenter og ansatte ved NTNU på tvers av fagmiljøene.

Kriteriet **arealbruk** og arealeffektivisering er viktig av miljøhensyn for hele NTNU, men er spesielt nødvendig for kostnadsreduksjon og for å oppnå en bærekraftig økonomi for UB.

Med kriteriet **flerbruksperspektiv** betyr det at bibliotekene kan brukes til flere formål gjennom året noe som også er viktig for god arealbruk. I tillegg til de ordinære tjenestene brukes bibliotekene også til formidling og andre aktiviteter, og spesielt studentaktiviteter (sosiale aktiviteter). Flerbruksperspektiv forutsetter biblioteker av en viss størrelse.

5.2 Forslag til ulike modeller

Arbeidsgruppen har skissert fire modeller, modell A til D, i tillegg til dagens modell (modell 0) (tabell 1). Modellene tar utgangspunkt i bibliotekkonseptene og er arketyper som vil kunne videreutvikles. Fra modell A til modell D er det en økning i antall samlokaliseringer (færre fysiske biblioteker) og i tjenestenivå. Modell 0 og D er ytterpunkter i tråd med innspill fra Biblioteksråd og føringer i utredningsinstruksen¹⁶.

Tabell 1: Oversikt over hvilke biblioteker som inngår i de ulike modellene og hvilken kategori de er i.

Bibliotek	Modell 0	Modell A	Modell B	Modell C	Modell D
Arkitektur- og byggbiblioteket	DKP				
Bibliotek for medisin og helse	KP	KP	KP	KP	
Biblioteket Dragvoll	KP				
Biblioteket Gjøvik	KP	KP	KP	KP	KP
Biblioteket Kunstakademiet	DKP	DKP			
Biblioteket Ålesund	KP	KP	KP	KP	KP
Dorabiblioteket	FM / SPS	FM / SPS	FM / SPS	FM / SPS	FM / SPS
Gunnerusbiblioteket	DKP	FM / SPS	FM / SPS	FM / SPS	FM / SPS
Lysholmbiblioteket	KP	KP	KP	KP	
Marinbiblioteket	DKP	DKP	DKP		
Musikkbiblioteket	DKP				
Realfagbiblioteket	KP	KP	KP	KP	
Teknologibiblioteket	KP	HKP	HKP	HKP	HKP
Økonomibiblioteket	DKP	DKP			

- HKP - Hovedknutepunktbibliotek
- KP - Knutepunktbibliotek
- DKP - Delknutepunktbibliotek
- FM/SPS - Fellesmagasin og spesialsamlinger

¹⁶ <https://dfo.no/fagomrader/utredning-og-analyse-av-statlige-tiltak/veileder-til-utredningsinstruksen/innledning>

5.3 Vurdering av modellene

Det vil videre gis en vurdering av de enkelte modellene ut fra premissene og kriteriene (kap. 5.1).

Noe er felles for modell A, B, C og D under premisset campusutvikling og omtales ikke videre i vurderingene. Det gjelder to bestemmelser som er vedtatt og hensyntatt i modellene:

- Bibliotek Dragvoll flyttes til Gløshaugen og samlokaliseres med Teknologibiblioteket som oppgraderes til Hovedknutepunktbibliotek.
- Realfagbiblioteket og bibliotekene i Gjøvik og Ålesund skal være knutepunktbibliotek.

I tillegg er Musikkbiblioteket og Arkitektur- og byggbiblioteket samlokalisert enten med Teknologibiblioteket eller Realfagbiblioteket, og Gunnerusbiblioteket er endret til Fellesmagasin og spesialsamlinger. Bakgrunnen for dette er:

- For musikkbiblioteket vil kontrakten med Olavshallen AS gå ut i 2026. Deler av musikkutdanningen lokalisert der vil også legges ned. Videre planlegges det å samlokalisere musikkmiljøet i delprosjekt P4 campussamling, men det er ikke planlagt for bibliotek i P4. Musikkbiblioteket vil derfor sannsynligvis samlokaliseres med Teknologibiblioteket eller Realfagbiblioteket, avhengig av utfall av mulighetsstudie.
- Arkitektur- og byggbiblioteket vil samlokaliseres med enten Teknologibiblioteket eller Realfagbiblioteket for å spare areal og begrunnes med nær avstand til andre bibliotek på Gløshaugen. Det er også behov for å frigi sentrale areal til andre funksjoner.
- For Gunnerusbiblioteket er bibliotekets lokaler mindre egnet som åpent delknutepunkt-bibliotek siden det også er et bibliotek for spesialsamlingene. Det vil kreve mer ressurser sammenlignet med andre delknutepunkt-bibliotek da det ikke kan være ubetjent og krever mer vakthold. I tillegg er Lysholmbiblioteket et knutepunkt-bibliotek like i nærheten. Ved å flytte fagbiblioteket (de åpne samlingene) fra Gunnerusbiblioteket til Lysholmbiblioteket kan det legges til rette for en mer «*strategisk satsing og oppgradering av universitets formidlingsarealer og møtepunkter med samfunnet*». Øvrige arealer i Gunnerusbiblioteket prioriteres til formidlingsaktivitet i samarbeid med Vitenskapsmuseet, samt en lesesal.

Videre er det noen vurderinger som er felles for modellene. Det gjelder mål om «Ett NTNU» og at en helhetlig strategi for de fysiske bibliotekene vil gi et større potensiale for en helhetlig tjenestelevering og utvikling. Opprettelsen av et Hovedknutepunkt-bibliotek vil dessuten gi en merverdi, særlig for formidling og innovasjon.

I de skisserte modellene har man ikke regnet med effekten av økt magasinbehov ved flytting fra Dragvoll og ved omgjøring av magasinareal i Hovedknutepunkt-biblioteket (dagens Teknologibibliotek) til læringsmiljø. Felles for alle modellene er også at det forutsettes at det frigis areal for de bibliotekene som samlokaliseres med andre.

5.3.1 Modell 0 – Dagens modell

Figur 12: Modell 0, tilsvarer dagens modell.

Modell 0 er tilsvarende dagens modell.

For å oppnå en bærekraftig økonomi med denne modellen må det gjennomføres ressursbesparing gjennom redusert tjenestenivå som kortere betjente åpningstider, sentralisering av oppgaver og avgrenset formidlingsaktivitet til utstillinger. Det vil ikke være mulig å oppnå budsjettbalanse uten ytterligere nedbemanning dersom antall fysiske biblioteker opprettholdes på dagens nivå. Mange fysiske biblioteker vil bety redusert tjenestenivå i alle bibliotekene. Det vil være et bredt, men begrenset tilbud for både studenter og ansatte ved NTNU.

Studentenes læringsmiljø vil hovedsakelig være det samme med denne modellen gjennom tilgang på studentarbeidsplasser og biblioteksareal, men vil påvirkes av redusert tjenestenivå.

Med tanke på arbeidsmiljø vil ikke denne modellen bidra til et sterkere og mer robust arbeidsmiljø, og det vil ikke være i henhold til bibliotekkonseptene som har som mål å avlaste mindre biblioteker. Lav bemanning ved enkelte biblioteker for å oppnå budsjettbalanse vil bidra til økt belastning på gjenværende medarbeidere. Det vil ikke bare utgjøre en risiko for stor belastning og økt sykefravær, men også for økte kostnader. Dette gjelder spesielt de som har ansvar for tjenestene i de fysiske bibliotekene. Lav bemanning vil også bety dårligere utnyttelse av ressursene. Endringene vil bestå i endret tjenestenivå som følge av ressursbesparing, spesielt i delknutepunktbibliotekene, som vil kunne påvirke hvilken fysisk arbeidsplass de ansatte vil ha.

Med tanke på tilgjengelighet og avstand, størrelse på brukergrupper og arealbruk vil alle campusene ha tilgang til et bibliotek. Flerbruksperspektivet vil reduseres i bibliotekene pga. ressursbesparing, og tverrfaglighet vil kun styrkes i fremtidig hovedknutepunktbibliotek.

5.3.2 Modell A

Figur 13: Modell A.

Modell A legger kjente endringer og føringer fra campussamling til grunn.

Sammenlignet med modell 0 består endringene i at biblioteket ved Dragvoll og Musikkbiblioteket samlokaliseres med Teknologibiblioteket, som oppgraderes til hovedknutepunktbibliotek. I tillegg er Arkitektur- og byggbiblioteket samlokalisert med enten Teknologibiblioteket eller Realfagbiblioteket og Gunnerusbiblioteket er endret til bibliotekkonseptet fellesmagasin og spesialsamlinger.

Denne modellen vil gjennom samlokaliseringer føre til en reduksjon på 3 fysiske biblioteker. Det vil gi redusert ressursbruk på betjening og løpende driftskostnader. I tillegg vil det bety en arealreduksjon på 19,1 % sammenlignet med 0-alternativet, som vil gi potensial for betydelig redusert husleie på inntil 9,8 mill. kroner. Alle arealberegninger er gjort med utgangspunkt i arealbruksrapporter og interne husleiepriser fra NTNU Eiendom pr. november 2024.

Det vil være moderate endringer i læringsmiljø for studenter knyttet til de bibliotekene som vil samlokaliseres med andre biblioteket. Samtidig vil det være bibliotek i rimelig nær avstand. De ansatte ved NTNU vil få redusert tilgang til samlinger og tjenester. Det vil samtidig kunne prioriteres å levere et bedre tjenestetilbud ved bibliotekene som består.

Denne modellen vil bidra til et mer robust arbeidsmiljø for de bibliotekene som vil samlokaliseres med andre. Modellen har fortsatt tre delknutepunktbiblioteker med få ansatte, hvilket er utfordrende med tanke på sårbarhet i bemanningssituasjon og ressurseffektivitet.

Både biblioteker med små og store brukergrupper er ivarettatt i denne modellen, og det vil finnes tilgjengelige biblioteker innen rimelig avstand ved alle campusene.

Det tverrfaglige perspektivet for bibliotekene på Gløshaugen vil styrkes, inkludert realisering av Hovedknutepunktbibliotek, men det tverrfaglige vil være uendret for de andre. Flerbruksperspektivet er lite endret.

5.3.3 Modell B

Figur 14: Modell B

Denne modellen er en campusmodell.

Sammenlignet med modell 0 består endringene i at biblioteket ved Dragvoll samlokaliseres med Teknologibiblioteket som oppgraderes til hovedknutepunktbibliotek. I tillegg vil bibliotekene med små brukergrupper som Arkitektur- og byggbiblioteket, Musikkbiblioteket, Bibliotek Kunstakademiet og Økonomibiblioteket samlokaliseres med Teknologibiblioteket, Realfagbiblioteket eller Lysholmbiblioteket (avhengig av utfall av mulighetsstudie). Mens Marinbiblioteket, som også har en mindre brukergruppe er bevart. Gunnerusbiblioteket er endret til fellesmagasin og spesialsamlinger.

Modellen vil gi stor reduksjon i ressursbruk gjennom samlokaliseringer og reduksjon av 5 fysiske bibliotek. Det vil brukes mindre ressurser på betjening og løpende driftskostnader utover husleie. Modellen vil gi en arealreduksjon på 21,3 %, sammenlignet med modell 0, som vil gi potensial for betydelig redusert husleie på inntil 10,9 mill kroner. Arealberegninger er gjort med utgangspunkt i arealbruksrapporter og interne husleiepriser fra NTNU Eiendom pr. november 2024.

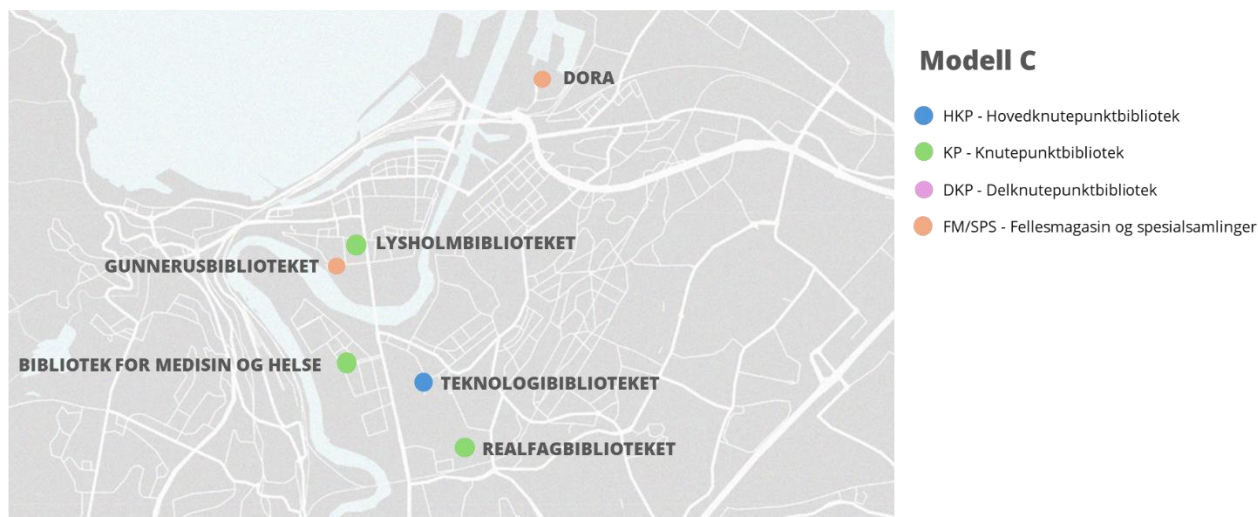
Studenter med tilhørighet til de berørte bibliotekene vil oppleve en endring i læringsmiljøet ved at det ikke vil være fysiske bibliotek med betjening. De ansatte ved NTNU vil få redusert tilgang til samlinger og tjenester. Det vil samtidig kunne prioriteres å levere et enda bedre tjenestetilbud ved bibliotekene som består.

Med tanke på tilgjengelighet og avstand vil de fleste fagmiljøene og campusene ha tilgang til bibliotek i rimelig avstand med denne modellen. Marinbiblioteket er også ivaretatt for at studenter og ansatte på campus Tyholt skal kunne ha rimelig nærhet til et bibliotek. For brukere av Bibliotek Kunstakademiet avhenger det av utfall av arbeid med campussamling og mulighetsstudie. Alternativene i mulighetsstudiene er alle i nærheten av et fysisk bibliotek, og det vil da være naturlig at biblioteket samlokaliseres med det nærmeste biblioteket.

Denne modellen vil bidra til et sterkere og mer forutsigbart arbeidsmiljø, og vil være mindre belastende og sårbar med hensyn til bemanning.

Gjennom å samlokalisere flere biblioteker vil UBs biblioteker på Gløshaugen være mer tverrfaglige og mer samlende, og flerbruksperspektivet vil kunne styrkes. Kun ett delknutepunktbibliotek vil også innebære en jevnere tjenesteleveranse på UBs biblioteker.

5.3.4 Modell C

Figur 15: Modell C - Knutepunktmodell.

Denne modellen prioriterer knutepunktbibliotek.

Sammenlignet med modell 0 består endringene i at alle delknutepunktbibliotek med små brukergrupper som Arkitektur- og Byggbiblioteket, Musikkbiblioteket, Bibliotek Kunstakademiet, Økonomibiblioteket og Marinbiblioteket enten samlokaliseres med Teknologibiblioteket, Realfagbiblioteket eller Lysholmbiblioteket. Biblioteket ved Dragvoll samlokaliseres med Teknologibiblioteket, som oppgraderes til hovedknutepunktbibliotek. Og Gunnerusbiblioteket endres til fellesmagasin og spesialsamlinger.

Denne modellen vil gi stor reduksjon i ressursbruk gjennom samlokaliseringer og 6 færre fysiske biblioteker. Det vil gi stor reduksjon i ressursbruk på betjening, løpende driftskostnader utover husleie og tjenesteleveranse på de ulike lokasjonene. I tillegg vil det være en arealreduksjon på 21,9 % sammenlignet med 0-alternativet, som vil gi potensial for betydelig redusert husleie på inntil 11,1 mill. kroner. Alle arealberegninger er gjort med utgangspunkt i arealbruksrapporter og interne husleiepriser fra NTNU Eiendom pr. november 2024.

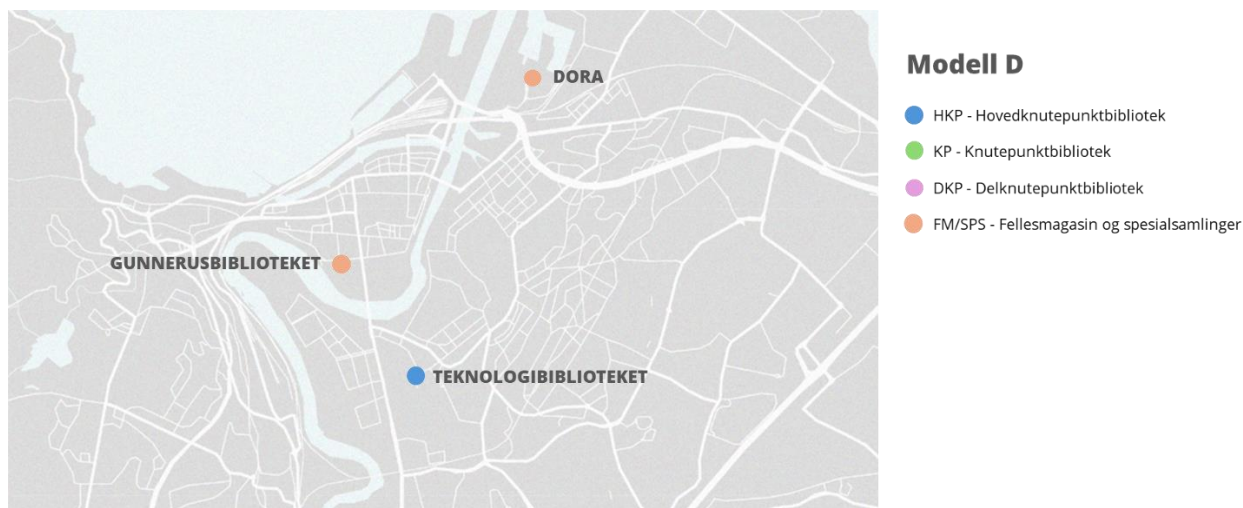
Modellen vil for studentene innebære en endring i læringsmiljøet, og for de ansatte ved NTNU en endring i tjenestetilbudet gjennom at det vil være færre fysiske biblioteker med betjening. Det vil samtidig kunne prioriteres å levere et bedre tilbud ved bibliotekene som består.

Det vil være en rimelig avstand til fysiske biblioteker for alle fagmiljøer og campus, bortsett fra campus Tyholt som ikke vil ha noe fysisk bibliotek og en brukergruppe på om lag 500 ansatte og 600 studenter blir berørt. For kunst avhenger det av utfall av mulighetsstudie.

Denne modellen vil bidra til et sterkere og mer forutsigbart arbeidsmiljø, og vil være mindre belastende og sårbar med hensyn til bemanning.

I denne modellen er det gjort en prioritering av biblioteker med store brukergrupper. Bibliotekene vil være mer tverrfaglige og samlet, og flerbruksperspektivet vil styrkes. Ingen delknutepunktbiblioteker vil gi en jevnere tjenesteleveranse på UBs biblioteker.

5.3.5 Modell D

Figur 16: Modell D.

Modell D er en ytterpunktmodell.

Sammenlignet med modell 0 består endringene i at alle biblioteker er samlokalisert med teknologibiblioteket som er oppgradert til hovedknutepunktbibliotek, og at Gunnerusbiblioteket er endret til fellesmagasin og spesialsamlinger.

Denne modellen vil gi svært stor reduksjon i ressursbruk gjennom samlokaliseringer og reduksjon av 9 fysiske biblioteker. Det vil være reduksjon i ressursbruk både til betjening og løpende driftskostnader utover husleie, og til å levere tjenester. Modellen vil også gi en arealreduksjon på hele 43,5 %.

Men det er ikke realistisk å samle alle bibliotek i Trondheim i Hovedknutepunktbiblioteket på grunn av for lite tilgjengelig areal. Kun ett bibliotek vil bety at mange boksamlinger må samles. Det vil heller ikke være tilstrekkelig med areal til studentarbeidsplasser og til at biblioteket kan benyttes i et flerbruksperspektiv. Det tverrfaglige perspektivet faller også bort ettersom det kun er fagmiljøene på Gløshaugen som vil ha rimelig nærhet til et fysisk bibliotek.

5.3.6 Samlet vurdering av modellene

Arbeidsgruppen mener modellene A, B og C oppfyller de premisene som er lagt til grunn og kan vurderes videre. Mens dagens modell og modell D oppfyller ikke premisene og er ikke være aktuelle for videre vurdering.

Dagens modell oppfyller ikke premisset om bærekraftig økonomi eller et sterkere arbeidsmiljø. Modellen bidrar ikke til ressursbesparelse slik at UB kan levere sine tjenestekrav god kvalitet. Gitt at bemanningsrammen skal beholdes, må ressursbesparelser begrenses til lavere tjenestenivå i eksisterende biblioteker. Modellen vil fortsatt være kostbar og vil bety lavere utnyttelse av ressursene, den er sårbar med tanke på bemanning.

Modell D er en ekstremvariant som heller ikke oppfyller premisene om læringsmiljø eller campusutvikling. Den er svært ressursbesparende, men oppfyller ikke kriteriene for tilgjengelighet og avstand, tverrfaglighet eller flerbruksperspektiv. Modellen er heller ikke aktuell da det ikke vil være areal nok til å samle boksamlingene i ett bibliotek. Det vil heller ikke være plass til studentarbeidsplasser og modellen vil få negative konsekvenser for læringsmiljøet gjennom få betjente bibliotek.

Modell A, B og C oppfyller alle premisene for økonomi, tjenesteområder, læringsmiljø, arbeidsmiljø og campusutvikling.

I vurdering av kriteriet tilgjengelighet, avstand og brukergruppe vurderes modell A som den beste modellen, deretter B og C. I modell B vil flere studenter og ansatte få lengre avstand. I modell C vil enda flere få lengre avstand til fysisk bibliotek, inkludert en mindre brukergruppe på Tyholt som vil få stor avstand til fysisk bibliotek.

I vurdering av kriteriet tjenestenivå og ressursbruk så vil modell C være best, deretter B og A. Modell B bidrar til mest effektiv ressursbruk og leveranse av tjenester av god kvalitet, inkludert å kunne utvikle og levere tjenester på nye områder i de modellene som bevares.

I vurdering av kriteriet arealeffektivisering vil modell C være best og deretter B og A. Bemanningen vil være den samme for de tre modellene og de største økonomiske besparelsene knyttes til sammenslåing av bibliotek og reduksjon i areal. Det er lite som skiller modellene i arealreduksjon ettersom samlokaliseringene gjelder mindre bibliotek. Det er likevel en større arealreduksjon for modell C og B som vurderes som gunstigere enn for modell A. Det vil være en arealreduksjon på henholdsvis 19,1 % for modell A, 21,3 % for modell B og 21,9 % for modell C. I mulig årlig kostnadsreduksjon i husleie vil det bety om lag 9,8 mill. kr per år for modell A, 10,9 mill. kr per år for modell B og 11,1 mill. kr per år for modell C over langtidsbudsjettet. Alle arealberegninger er gjort med utgangspunkt i arealbruksrapporter og interne husleiepriser fra NTNU Eiendom pr. november 2024.

I vurdering av kriteriet tverrfaglighet vil modell C, deretter B og A være best. Modell C vil være det beste alternativet ettersom modellen inkluderer flest sammenslåinger som vil legge til rette for flest tverrfaglige møter, aktiviteter og samhandlinger.

I vurdering av kriteriet flerbruk vil modell C gi de beste mulighetene for flerbruk, deretter modell B og A. Modell C vil legge mest til rette for flerbruk. Å legge til rette for flerbruk har en kostnad både i forhold til ressurser, investeringer og drift, og modellen C vil være den mest økonomisk gunstige modellen og med mest effektiv ressursbruk.

6. anbefalinger

Ut fra de premissene og kriteriene arbeidsgruppen har lagt til grunn anbefaler arbeidsgruppen følgende:

1. Arbeidsgruppen anbefaler modell B.

Arbeidsgruppen mener at denne modellen vil være tilstrekkelig ressursbesparende til at UB kan ha en bærekraftig økonomi og til å ivareta de tjenestene de skal dekke på høyt nivå. Modellen ivaretar også læringsmiljø og bidrar til en mer robust bemanningssituasjon ved bibliotekene.

I anbefalingen legges det stor vekt på kriteriet tilgjengelighet og avstand. Og det er spesielt med tanke på studenter og ansatte på campus Tyholt at modell B anbefales. I tillegg er det en strategisk satsning på utvikling av campus Tyholt, og et bibliotek vil gi en viktig merverdi. Et bibliotek på Tyholt har også liten betydning i økt arealbruk og videre økte kostnader til husleie.

I anbefalingen er knutepunktbibliotek prioritert, og det er kun Marinbiblioteket som er delknutepunktbibliotek. De andre delknutepunktbibliotekene, prioriteres ikke med hensyn til kriteriet tilgjengelighet og avstand ettersom studenter og ansatte knyttet til disse bibliotekene vil ha tilgang på fysiske bibliotek i rimelig nærhet. Arkitektur- og byggbiblioteket og Økonomibiblioteket vil være nær Teknologibiblioteket og Realfagbiblioteket. Musikkbiblioteket og Bibliotek Kunstakademiet avhenger av mulighetsstudiet. Gitt mulighetsstudiet vil studenter og ansatte knyttet til disse bibliotekene vil lokaliseres i nærheten av hoved- eller knutepunktbibliotek. I tillegg vil digitale tjenester være tilgjengelige uavhengig av sted.

Gunnerusbiblioteket vil med denne modellen endres til fellesmagasin og bibliotek for spesialsamlinger. Arbeidsgruppen mener det bør være en forutsetning at gjenværende areal fortsatt benyttes til formidlingsaktivitet.

2. Arbeidsgruppen anbefaler at Avdeling for utdanning opprettholder antall studentarbeidsplasser i de arealene hvor det ikke lenger vil være delknutepunktbibliotek.

3. Arbeidsgruppen anbefaler at bibliotekene får nye navn uavhengig av fagområder etter at beslutning av modell er tatt. Det er mye identitet knyttet til fagområder og navngivning og bibliotekene bør ha mer nøytrale navn etter samlokaliseringer på tvers av fagområdene.

4. Arbeidsgruppen anbefaler at det gjennomføres en risikovurdering før beslutning fattes.

5. Arbeidsgruppen anbefaler at det sikres ressurser til å gjennomføre de aktuelle samlokaliseringsprosessene.

6.1 Tidslinje

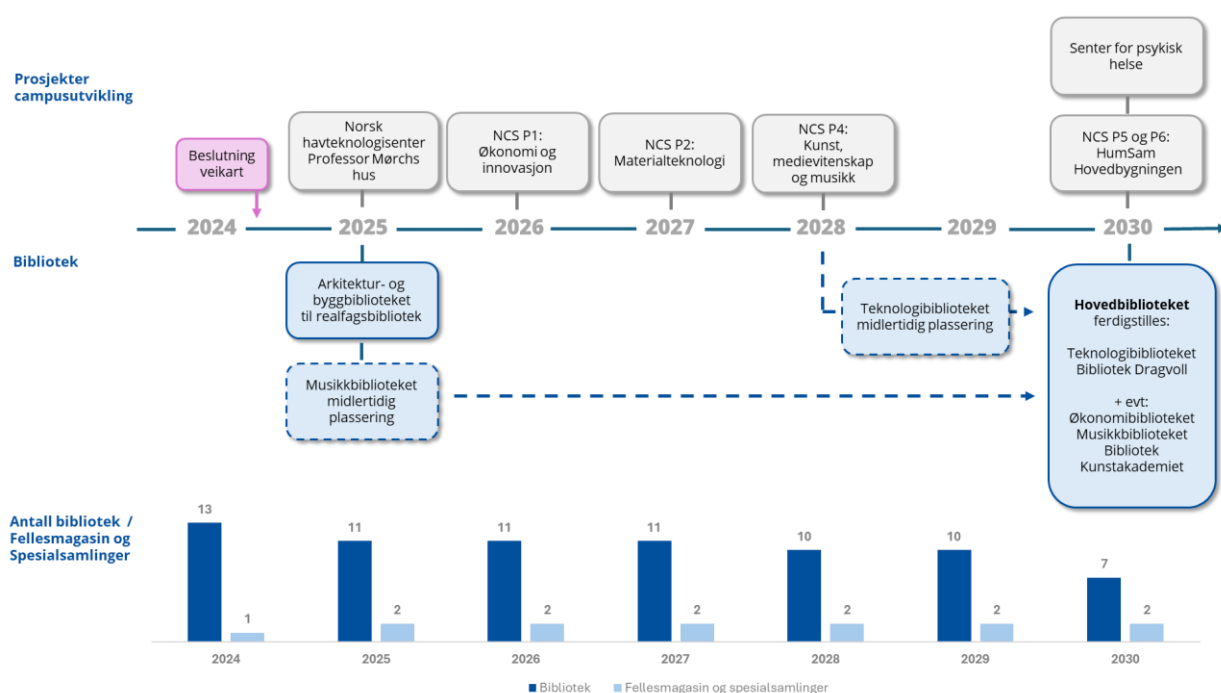
Tidspunkt for de ulike samlokaliseringene er sett i sammenheng med når de ulike campusutviklingsprosjektene ferdigstilles. Dette er skissert i figuren under (figur 17).

Det er som tidligere nevnt fortsatt en viss usikkerhet til enkelte prosjekter som mulighetsstudiet knyttet til musikk- og kunstmiljøet.

Når det gjelder Bibliotek kunstakademiet kan ikke arbeidsgruppen si noe om når biblioteket evt. kan samlokaliseres med andre bibliotek eller med hvilket bibliotek. Gitt mulighetsstudiet kan det være aktuelt med samlokalisering med enten Teknologibiblioteket, Real FAGbiblioteket eller Lysholmbiblioteket.

Når det gjelder Musikkbiblioteket vil leiekontrakten med Olavshallen AS gå ut i 2026 og det vil ikke være aktuelt å forlenge avtalen. Musikkbiblioteket vil fra da av midlertidig samlokaliseres med et annet bibliotek og det vil legges opp til en prosess for dette. Tidshorizont for samlokalisering avhenger også av mulighetsstudiet, men Musikkbiblioteket vil senere antagelig samlokaliseres med Teknologibiblioteket eller Real FAGbiblioteket. I byggeperioden for Hovedbygningen, fra 2028 til 2030, må Teknologibiblioteket samlokaliseres med andre biblioteker. Dette er ikke planlagt enda. Idet Hovedbygningen er ferdigstilt i 2030 vil Teknologibiblioteket samlokaliseres med bibliotek Dragvoll. Om Økonomibiblioteket, Musikkbiblioteket og Bibliotek Kunstakademiet vil samlokaliseres med det nye hovedbiblioteket eller Real FAGbiblioteket er foreløpig ikke avklart.

Det foreligger foreløpig ikke finansiering til senter for psykisk helse. I forbindelse med biblioteksmodellene er det ikke planlagt for bibliotek der.

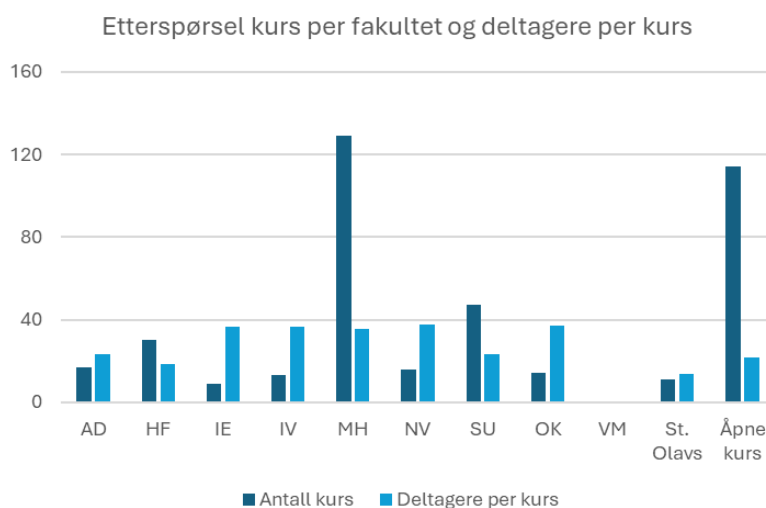
Figur 17: Figuren viser når de ulike campusutviklingsprosjektene skal ferdigstilles og når de ulike bibliotekene foreslås samlokalisert. Bokser med stiplet linje er biblioteker som vil ha midlertidig plassering (NCS: NTNU campussamling).

Vedlegg

V1: Oversikt over utlån, fjernlån inn, fjernlån ut, nedlastinger og besøk ved UB i perioden 2018–2023.

Tjenester	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Utlån	127885	126561	79318	86771	86086	81538
Borrowing - Fjernlån inn	11091	12186	9275	9333	9140	
Lending - Fjernlån ut	10558	8327	4754	8967	8485	
Nedlastinger	4904567	5317946	3945917	4608470	4662488	4789985
Besøk	1 418 438	1 164 942	828 655	1 009 180	1 356 451	1 387 149

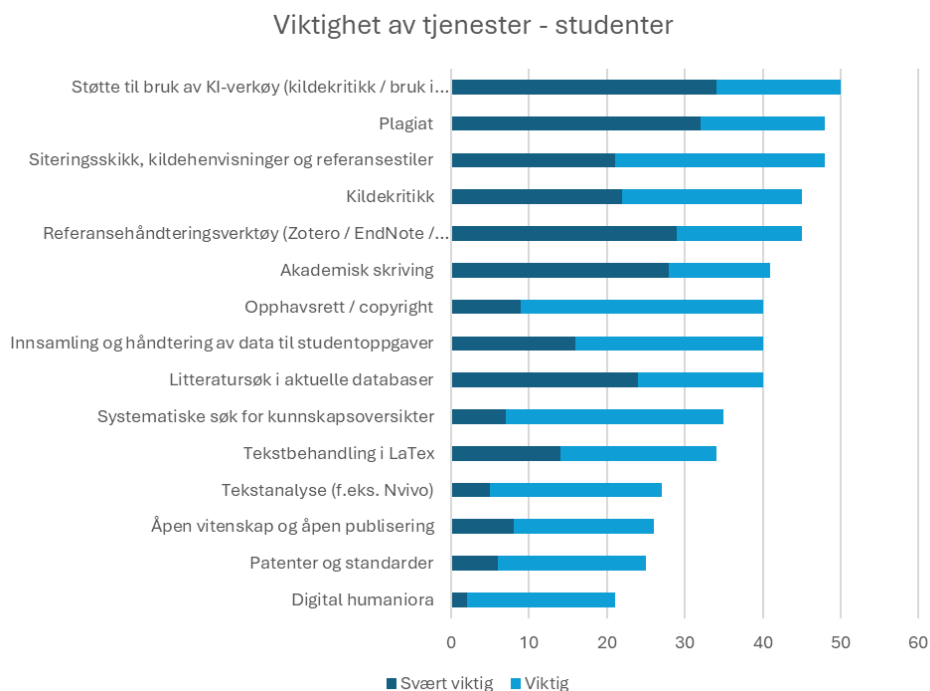
V2: Etterspørsel kurs og deltagere per kurs per fakultet.

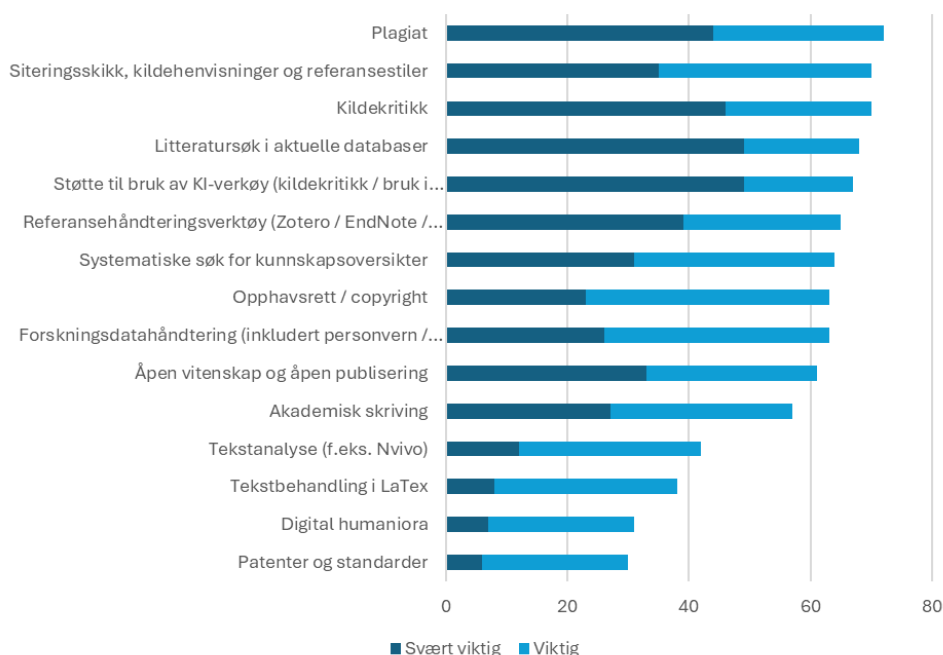
V3: Besøkstall ved de ulike bibliotekene

Bibliotek	2019	2020	2021	2022	2023
Arkitektur- og byggbiblioteket	118794	63462	67484	85218	86673
Bibliotek for medisin og helse	95067	57524	74182	86655	93765
Biblioteket Dragvoll	163819	115188	126396	174860	180300
Biblioteket Gjøvik	46420	68625	85793	103765	109954
Biblioteket Kunstakademiet	14138	9639	16480	21030	21690
Biblioteket Tungasletta		25544	33856	34509	46947
Biblioteket Ålesund	100000	59545	63690	85880	89825
Dorabiblioteket (Arkivsenteret)	6155	1570			
Gunnerusbiblioteket	10253	14834	18943	14451	11788
Lysholmbiblioteket	151000	89578	135374	155634	159594
Marinbiblioteket	37044	27649	44037	31419	22362
Musikkbiblioteket	6099	9806	8836	10450	12731
Realfagbiblioteket	268983	170062	209523	372761	318153
Teknologibiblioteket	78987	78134	85846	111070	164035
Økonomibiblioteket	68183	37495	38740	68749	69332
SUM	1164942	828655	1009180	1356451	1387149

V4: Resultater fra brukerundersøkelse ved UB som viser hvilke tjenester studenter og ansatte ved NTNU vurderer som viktigst.

Viktighet av tjenester - ansatte

V5: Arealfordeling for de enkelte bibliotekene og kostnader internhusleie (basert på arealbruksrapport pr. november 2024).

Bibliotek	Areal vanlig leie	Areal redusert leie	Sum areal	Andel av total areal	Andel av total areal Trondheim	Internhusleie	Andel internhusleie i %
Arkitektur- og byggbiblioteket	779	0	779	2,69 %	2,89 %	1 374 388	2,78 %
Bibliotek for medisin og helse	2074	170	2244	7,75 %	8,33 %	3 810 061	7,70 %
Biblioteket Dragvoll	3374	881	4256	14,69 %	15,79 %	6 733 528	13,61 %
Biblioteket Gjøvik	838	104	942	3,25 %	0	1 571 530	3,18 %
Biblioteket Kunstakademiet	292	7	299	1,03 %	1,10 %	520 834	1,05 %
Biblioteket Ålesund	988	83	1071	3,70 %		1 816 953	3,67 %
Dorabiblioteket (Arkivsenteret)	5027	7	5034	17,38 %	18,68 %	8 878 374	17,94 %
Gunnerusbiblioteket	5000	454	5454	18,83 %	20,24 %	9 226 070	18,65 %
Lysholmbiblioteket	1590	0	1590	5,49 %	5,91 %	2 807 215	5,67 %
Marinbiblioteket	161	19	180	0,62 %	0,67 %	300 500	0,61 %
Musikkbiblioteket	326	0	326	1,13 %	1,21 %	576 255	1,16 %
Realfagbiblioteket	2591	6	2597	8,97 %	9,63 %	4 559 569	9,22 %
Teknologibiblioteket	2556	55	2611	9,01 %	9,69 %	4 577 730	9,25 %
Statsarkivet	1203	39	1243	4,29 %	4,61 %	2 158 242	4,36 %
Økonomibiblioteket	303	36	339	1,17 %	1,26 %	565 974	1,14 %
SUM	27102	1861	28965	100 %	100 %	49 477 223	100 %

V6: Oversikt over tjenesteleveranser ved de ulike bibliotekskategoriene.

	LÆRINGSSTRØK	DELKNUTEPUNKT	KNUTEPUNKT	HOVEDKNUTEPUNKT	FELLESMAGASIN
DOKUMENT-LEVERING 	Ingen selvbetjeningsløsninger for henting, utlån og retur – nærmeste bibliotek må oppsøkes. Tilby forutsigbare dokumentleveringstjenester til ansatte via tilgjengelige posttjenester.	Tilby forutsigbare dokumentleveringstjenester knyttet til post- og selvbetjeningsløsninger for henting, utlån og retur. Støtte seg på ressurser og kompetanse i Knutepunktbibliotek.	Forutsigbare dokumentleveringstjenester. Post- og selvbetjeningsløsninger for henting, utlån og retur er på plass. Skal gi støtte til delknutepunktbibliotek.	Leverer dokumentleveringstjenester på linje med et knutepunktbibliotek. En mindre fysisk samling forutsigbare post- og dokumentleverings-tjenester. Tilgjengeliggjøring av materiale i lesesal.	Et nærmagasin og bestillingsbibliotek for alle UBs bibliotek som tilbyr omfattende, effektive og forutsigbare post- og dokumentleverings-tjenester. Tilgjengeliggjøring av materiale i lesesal.
SAMLINGS-TILGANG 	Synliggjøre på infoskjerm /veifinning tilgjengelige til fysiske dokumenter på det fysiske biblioteket brukerne tilhører, i tillegg til å promotere UBs digitale samlinger som er tilgjengelige via Oria.	Skal tilgjengeliggjøre en mindre, men aktuell og kuratert fysisk samling for brukergruppens fagområde. Gi den fagnære brukerstøtten på gjøring og tilgangsproblematikk.	Skal tilgjengeliggjøre en aktuell, fagspesifikk og kuratert fysisk samling for brukergruppene og gi den fagnære brukerstøtten på gjøring og tilgangsproblematikk.	Utover NTNU UBs digitale samlinger tilbyes en aktuell og kuratert fysisk samling.	Ansvar for å oppbevare fysiske samlinger etter NTNU UBs samlingspolitikk. Tilgjengeliggjør dokumenter for brukergruppen via andre bibliotek og gir tilgang til materiale lokalt.
KONTAKT-PUNKT 	Synliggjøre på infoskjerm og via pop-up bibliotekskranke hvor fysiske bibliotek og bibliotekstjenester kan finnes og kontaktes.	Tilby fagnært kontaktpunkt i skranke-tjenesten i reduserte betjente åpningstider. Tilby kontaktpunkt via NTNU Hjelpt og chat. Synliggjøre hele bibliotekets tjenesteporertøje og digitale kontaktpunkt i infomasjonsskjerm/ oppslag. Støtte seg på ressurser og kompetanse i hovedknutepunkt.	Tilby fagnære kontaktpunkt i skranke-tjeneste, NTNU Hjelpt og telefon/chat. Synliggjøre hele bibliotekets tjenesteporertøje og digitale kontaktpunkt i infomasjonsskjerm/ oppslag. Kampanjer med fysisk tilstedeværelse av UB-ansatte som synliggjør UBs ressurser og tjenester. Støtte seg på ressurser og kompetanse i hovedknutepunkt.	Felles infomasjonspunkt i stor samhandling med andre aktører. NTNUs hjerte, UBs fysiske hovedkontaktpunkt.	Er kontaktpunkt for brukere via NTNU Hjelpt og chat. Lokalt kontaktpunkt for tilgjengeliggjøring av materiale.
KUNNSKAPS-STED 	Informere om hvor brukergruppens fysiske bibliotek ligger. Samt alle UBs biblioteklokasjoner.	Tilby attraktive læringsarealer og arbeidsplasser, i nært samspill med tilgrensende arealer, selvbetjeningsløsninger og veifinning.	Tilby attraktive læringsarealer og arbeidsplasser. Optimale selvbetjeningsløsninger og veifinning.	Hovedknutepunktbiblioteket skal være et foregangsbibliotek på å utvikle inspirerende studentareal, ta i bruk ny teknologi og ha fokus på innovasjon i arealene.	Tilby attraktive lesesaler og arbeidsplasser for å gi tilgang til materiale.
FORMIDLING 	Tilrettelegge for at en viss andel av bibliotekets faglige arrangementer og utstillinger gjøres digitalt tilgjengelig.	Synliggjøre både de generelle og fagnære ressurser og tjenester som NTNU UB tilbyr. Formidlingen skjer i hovedsak digitalt eller ved oppslag. Enkelte arrangement eller fysiske utstillinger, gjerne ved støtte fra ressurser og kompetanse i Knutepunkt – eller Hovedknutepunktbibliotek.	Synliggjøre både de generelle og fagnære ressurser og tjenester som NTNU UB tilbyr for et bredt publikum. Være formidlingsarena for NTNUs produksjoner i form av utstillinger og fagarangement innen de fagområdene som biblioteket favner.	Hovedknutepunktbiblioteket vil ha en særolle når det gjelder formidling på NTNU UB. Overordnet fokus, debattarena på overordnede og tverrfaglige tema. Scene og teknologi som tilrettelegger for arrangement og strømming/oppatak. Samarbeid om formidling sentralt på NTNU.	Er ikke en formidlingsarena, men har et ansvar for å formidle materiale. En innholdsleverandør til utstillinger ved andre fysiske bibliotek og andre samarbeidspartnere.
UNDERVISNING 	Informere om fagtilpasset og generell undervisning og veiledning. Tilrettelegge for digitalt tilgjengelig undervisning og veiledning.	Tilby fagtilpasset kurs og veiledning, enten via lokalt kontaktperson eller via sentrale tjenester.	Tilby fagtilpasset kurs, undervisning og veiledning til fagområdene som biblioteket favner.	Tilby generell og fagtilpasset kurs og veiledning til fagområdene som biblioteket favner. Arena og landingspunkt for fellesaktiviteter for UB og i samspill med andre aktører	Tilby veiledning i å bruke materiale.